

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**Dobrovolnictví studentů vysokých škol – motivace,
trendy, vývoj**

bakalářská práce

Autor práce: Šárka Pipková

Studijní program: speciální pedagogika

Studijní obor: speciální pedagogika - vychovatelství

Vedoucí práce: Ing. Renata Švestková, Ph.D.

Datum odevzdání práce: 16. 8. 2013

Abstrakt

Dobrovolnictví, tedy ochota člověka věnovat svůj čas, energii, vědomosti, znalosti a dovednosti ve prospěch jiných osob nebo společnosti bez nároku na odměnu, je fenomén zažívající u nás v posledních letech obrození. Dostává jinou podobu, než mělo před rokem 1989 a více se přibližuje prvorepublikovému modelu. Navíc je dnes již legislativně ukotvené v zákoně č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a i díky tomu se více dostalo do povědomí české společnosti. Dobrovolnictví může být přínosné nejen pro ty, ke kterým dobrovolnická činnosti směřuje, ale i pro dobrovolníky samotné. Kromě seberealizace a pocitu uspokojení z vykonané činnosti a z pomoci druhým lidem mohou dobrovolníci získat cenné zkušenosti, kontakty se zajímavými lidmi a v neposlední řadě si svou dobrovolnickou aktivitou mohou otevřít cestu k budoucí kariéře. Z dobrovolníků, kteří se osvědčí, se později neznámkou kdy stávají zaměstnanci organizace, ve které působí. To je jedním z důvodů, proč se často dobrovolníky stávají studenti vysokých škol.

Tématem bakalářské práce je Dobrovolnictví studentů vysokých škol – motivace, trendy, vývoj. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce jsou zpočátku definovány základní pojmy týkající se dobrovolnictví a také je popsán jeho historický vývoj. Dále jsou zde formulovány nejčastější oblasti, ve kterých dobrovolníci působí a pozornost je věnována i zprostředkovatelům a realizátorům dobrovolnických činností. Také je v práci uvedeno dělení dobrovolnictví podle několika kritérií. Je zde popsán i proces zapojení dobrovolníka do dobrovolné činnosti. Poslední kapitola teoretické části práce je věnována tématu motivace lidského chování. Důraz je kladen zejména na motivaci dobrovolníků.

V praktické části práce byly stanoveny dva cíle. Prvním cílem bylo zjistit motivaci studentů vysokých škol v Českých Budějovicích a v Jindřichově Hradci k dobrovolné činnosti. Druhým cílem bylo porovnat počty, motivaci a zapojení těchto dobrovolníků. Pro naplnění cílů práce byla využita kvantitativní výzkumná strategie, metoda dotazování, technika nestandardizovaného dotazníku vlastní konstrukce. Byli osloveni respondenti studující na Jihočeské univerzitě, na Vysoké škole technické a ekonomické, na Vysoké škole evropských a regionálních studií a na Fakultě managementu Vysoké

školy ekonomické. Z výzkumu vyplynulo, že se studenti nejčastěji stávají dobrovolníky kvůli možnosti získávání nových zkušeností a dovedností. Důležitý je pro ně však i pocit užitečnosti, který mají při výkonu dobrovolnické činnosti. Z výsledků také vyplývá, že procento dobrovolníků studujících v Českých Budějovicích se výrazně neliší od procenta dobrovolníků studujících v Jindřichově Hradci. Pozornost byla věnována i respondentům, kteří se dobrovolnictví v současné době nevěnují, a to zejména důvodům, proč tomu tak je a podmínkám, za kterých by se případně do dobrovolnictví chtěli zapojit. Podle výsledků výzkumu se tito respondenti dobrovolnictví nevěnují nejčastěji kvůli nedostatku volného času. Více času je také jednou z podmínek k tomu, aby se respondenti byli ochotni do dobrovolnických aktivit zapojit. Další nejčastější podmínkou, kterou si respondenti kladou, je zájem o dobrovolnictví v oblasti, která je jejich koníčkem. Stát se dobrovolníkem je však možné v nejrůznějších oblastech a škála činností, které lze v každé z těchto oblastí vykonávat, je rovněž velmi bohatá. Z toho vyplývá, že do jisté míry mohou být studenti nedostatečně informováni o příležitostech k dobrovolnictví. Výzkum také zjišťoval, jestli mají respondenti přehled o neziskových organizacích. Výsledky ukazují, že 37,88% respondentů nezná žádnou neziskovou organizaci. Tento údaj však může být způsoben neznalostí pojmu „nezisková organizace“, respektive nevědomostí, co přesně si pod tímto pojmem představit.

V bakalářské práci také byly stanoveny dvě hypotézy. První hypotézou bylo, že největším motivem studentů vysokých škol pro zapojení do dobrovolné činnosti je získání nových zkušeností. Tato hypotéza se potvrdila. Procento respondentů, kteří uvedli tuto odpověď, je výrazně vyšší, než procenta ostatních variant.

Druhou hypotézou bylo, že studenti vysokých škol mají dostatek času na to, aby se věnovali dobrovolnické činnosti. Tato hypotéza se nepotvrdila. Nedostatek času je naopak nejčastější překážka v zapojení se do dobrovolnických aktivit.

Výsledky bakalářské práce mohou využít dobrovolnická centra a organizace pracující s dobrovolníky jako informační materiál pro propagaci dobrovolnictví a nábor dobrovolníků z řad studentů vysokých škol.

Abstract

Volunteering, or a willingness of a man to devote his time, energy, knowledge and skills to and for benefit of other people or society without any claim for a reward, is a phenomenon that experiences resurrection lately in our country. The form has been changing since 1989 and it reminds of the model of the years after the World War One, so called First Republic. Moreover, nowadays it is legislatively settled in act no. 198/2002 Coll., on volunteering duty, and thanks to that it was more likely to get to public awareness. Volunteering may not only be beneficial to those in need, but even for the volunteers themselves. Besides self-realization, the well done job satisfaction and the help to other people, volunteers may gain valuable experience, contacts with interesting people and additionally it may help their career too. The volunteers who prove themselves are more likely to become the organization employees. That is one of the reasons why university students volunteer so often.

The topic of bachelor thesis is University students volunteering – motivation, trends and development. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical one opens with some basic concepts related to volunteering, its historical development is also described. Next the most frequent fields, that volunteers are involved in, are mentioned, mediators and organizers are also focused on. Volunteering is divided due to several criteria. The process of involving volunteers into voluntary activities is described too. The final chapter of the theoretical part is devoted to human behaviour motivation. The emphasis is particularly placed on the motivation of volunteers.

Two objectives were defined in the practical part. The first one was to find out what pins university students from České Budějovice and Jindřichův Hradec down to voluntary activities. The other was to compare numbers, motivation and involvement of these students. To fulfil the aim of the thesis a quantitative research strategy, interviewing method and a technique of non-standardized questionnaire were applied. Respondents who study at University of South Bohemia in České Budějovice, The Institute of Technology and Business, College of European and Regional Studies and the Faculty of Management at University of Economics in Jindřichův Hradec were

addressed. The result showed that students were mostly motivated by gaining new experience and skills. The sense of self-importance while volunteering is also crucial. The results also denote that the percentage of volunteers in České Budějovice is not distinctively varied from the one in Jindřichův Hradec. Additionally, the attention was aimed at those who not yet engage in volunteering, primarily the reasons why it is so and the conditions that would make them to do so.

According to the results of the investigation, these respondents do not take part in volunteering mostly due to lack of free time. Sufficiency of time is also one of the conditions to join in volunteering activities. One of the other frequent conditions that respondents impose is volunteering in their field of interest. Nevertheless becoming a volunteer is possible in various fields and the range of activities to do in each are also manifold. It arise from the report that in a way students may lack information about the opportunities to volunteer. The research also ascertained what their overview of nonprofit organizations is like. The results show that 37,88 % of respondents do not know any nonprofit organization. This data might also be caused by unfamiliarity with the term “nonprofit organization“, or just by not knowing what the term covers.

Two hypotheses were also set in the bachelor thesis. The first one was that the crucial motivation for university students to volunteer is gaining new experience. The hypothesis verified. The percentage of respondents who gave this answer predominated over the other possibilities.

The other hypothesis was that university students dispose enough time to involve volunteering. This hypothesis did not verify. The lack of time is on the contrary one of the most common bar to joining voluntary activities.

The results of the thesis may serve the volunteer centres and organizations working with volunteers as a resource material for volunteer promotion and recruiting volunteers among university students.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 16. 8. 2013

.....

Šárka Pipková

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu práce Ing. Renatě Švestkové, Ph.D. za vstřícnost, trpělivost a cenné rady, které mi věnovala během zpracování této práce. Dále děkuji své rodině a příteli za jejich podporu.

Obsah

ÚVOD.....	10
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1.1 Definice dobrovolnictví.....	12
1.2 Dobrovolnictví.....	13
1.3 Oblasti dobrovolnictví.....	18
1.3.1 Dobrovolnictví ve zdravotnictví.....	19
1.3.2 Dobrovolnictví v sociálních službách.....	20
1.3.3 Dobrovolnictví v kultuře.....	21
1.4 Zprostředkovatelé a realizátoři dobrovolnictví.....	21
1.4.1 Nestátní neziskové organizace a dobrovolnictví.....	21
1.4.2 Firemní dobrovolnictví.....	23
1.5 Kritéria dobrovolných aktivit.....	24
1.6 Parametry dobrovolnické činnosti.....	28
1.7 Proces zapojení dobrovolníka do dobrovolné činnosti.....	29
1.7.1 Získávání nových dobrovolníků.....	29
1.7.2 Výcvik dobrovolníků.....	30
1.7.3 Podpora dobrovolníků při jejich činnosti.....	30
1.7.4 Oceňování dobrovolníků.....	31
1.8 Motivace dobrovolníků.....	33
1.8.1 Psychologický přístup.....	34
1.8.2 Sociologický přístup.....	35
1.8.3 Motivace a související pojmy.....	35
1.8.4 Dobrovolnictví a jeho role v etapách života člověka.....	37
2 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY.....	39
3 METODIKA.....	40
3.1 Použité metody.....	40
3.2 Charakteristika souboru.....	40
4 VÝSLEDKY.....	41
5 DISKUZE.....	59

6	ZÁVĚR	65
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
8	KLÍČOVÁ SLOVA	73

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je Dobrovolnictví studentů vysokých škol – motivace, trendy, vývoj. Toto téma jsem si vybrala zejména proto, že se dobrovolnictví sama věnuji. První zkušenosti jako dobrovolnice jsem získala již na základní škole. Ještě na střední škole jsem netušila, že existuje formální dobrovolnictví, dobrovolnické organizace nebo odborníci, kteří se profesionálně věnují této problematice, jako je například Tošner, Sozanská, Frič a další.

Domnívám se, že je v tomto směru naše společnost stále poměrně málo informovaná. Mnozí lidé si vlivem toho dobrovolnictví vysvětlují po svém a nezdědka kdy mají vůči němu i různé předsudky, což může být způsobeno, mimo jiné, odlišností chápání dobrovolnictví v různých obdobích minulosti. V teoretické části práce chci shrnout stěžejní informace o tématu dobrovolnictví a nastínit jeho historický vývoj. Také chci poukázat na to, že dobrovolníci nejsou outsideři, ale lidé, kteří se zajímají o dění kolem sebe a chtějí se do něj aktivně zapojit. Výsledek činnosti dobrovolníka je nejen přínos pro okolí, ale i pro dobrovolníka samotného. Tím není myšlený jen dobrý pocit z pomoci někomu druhému nebo radost z aktivity samotné, ale například i navázání nových kontaktů, uplatnění schopností dobrovolníka a v neposlední řadě získání praxe, která může být velkou výhodou při hledání zaměstnání. Pravděpodobně i z těchto důvodů se dobrovolnictví věnuje vysoký počet studentů vysokých škol, jak jsem měla možnost zjistit při vlastní dobrovolnické praxi.

V praktické části práce se budu zabývat zejména motivací studentů vysokých škol v Českých Budějovicích a v Jindřichově Hradci k dobrovolnické činnosti. Zaměřím se i na zjištění oblastí, ve kterých dobrovolníci působí a na shrnutí přínosů, které dobrovolníci vidí ve svých činnostech. Pozornost budu však věnovat i studentům, kteří se dobrovolnictví nevěnují. Zaměřím se na důvody, proč tomu tak je, a na podmínky, za kterých by se případně do dobrovolnictví chtěli zapojit. Pokusím se také zmapovat, jestli studenti těchto vysokých škol znají nějaké konkrétní neziskové organizace a jestli mají ve svém okolí osoby, které se věnují dobrovolnictví.

Tato práce by mohla posloužit jako informační materiál pro potencionální dobrovolníky nebo pro organizace, které uvažují o navázání spolupráce s dobrovolníky.

1 Teoretická část

1.1 Definice dobrovolnictví

Vzhledem k tomu, že pojmy, jako je dobrovolník, dobrovolnictví nebo dobrovolná služba, mohou být chápány každým odlišně a dokonce v různých obdobích naší historie měly trochu jiný význam, je důležité tyto pojmy na začátku mojí práce vymežit.

Dobrovolník je podle Tošnera, Sozanské člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, svoje vědomosti, znalosti a dovednosti ve prospěch jiných osob nebo společnosti celkově (Tošner, Sozanská, 2006). Legislativně ukotvená definice tohoto pojmu v podstatě neexistuje. Ze Zákona č. 198/2002 o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě) vyplývá, že dobrovolník je člověk, který vykonává dobrovolnickou službu (tento pojem definuji níže). Může to být fyzická osoba

- a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
- b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu (Zákon č. 198/2002).

„Dobrovolnictví není obět', ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacením v mezilidských vztazích.“ (Tošner, Sozanská, 2006).

Dobrovolnictví je svobodně zvolená činnost, která je konaná ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Dobrovolník dává svůj čas, energii a schopnosti ve prospěch časově i obsahově vymezené činnosti. Za tu nedostává finanční odměnu, ale získává dobrý pocit z pomoci ostatním, nové zkušenosti a často i přátelství (usti.ymca.cz).

Podle Friče je dobrovolnictví často profesionálně organizovaná činnost, která však přesto neztrácí svou spontaneitu. Pro dobrovolníky je zdrojem nových zážitků,

zkušeností a příležitostí, které jsou důležité pro jejich osobnostní růst. Pro organizace je většinou pravidelným a spolehlivým zdrojem pomoci (Frič, 2001).

Dobročinnost je pojem, který můžeme chápat v současné terminologii několika způsoby. Jednak se spojuje s pojmem filantropie. Ta je ve Slovníku cizích slov definována jako dobrovolné pomáhání sociálně slabým, lidumilnost, lidumilství, dobročinnost (Klimeš, 2005).

Etymologický původ tohoto výrazu je v řeckém slově *filantropos*, které je složeno ze dvou slov: slova *filos*, což znamená milující, a *anthropos*, tedy člověk (Rejzek, 2001).

Filantropie by se tedy dala vyložit jako lidumilnost, dobročinnost, pomoc sociálně slabým. Účelem je zvýšení kvality života samostatného jednotlivce i společnosti celkově.

Také můžeme dobročinnost chápat jako synonymum pro dárcovství, tedy poskytování peněžitých nebo nepeněžitých darů přímo ve prospěch občanům, kteří tuto pomoc potřebují, nebo na veřejně prospěšné účely, prostřednictvím sbírek, nadací či nadačních fondů (Tošner, Sozanská, 2006). Dárcovství jakožto forma dobrovolnictví bude podrobněji rozvedena níže.

1.2 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví snad existuje tak dlouho, jako samo civilizované lidstvo. Jak se prolíná našimi dějinami, mění se jeho podoba, i to, jak ho vnímáme. Počátky dobrovolné činnosti můžeme hledat již ve starověku, kdy vznikaly a rozvíjely se první civilizace. Tehdy šlo především o vzájemnou solidaritu. Ve starém Římě například dobrovolníci pečovali o sirotky a zajišťovali výživu dětem z chudých rodin. Dobrovolnictví pramenilo z náboženství, kdy tato činnost patřila k mravním ctnostem, či dokonce povinnostem věřícího člověka. Jak píše ve své knize Matoušek, starověký judaismus měl jakousi soustavu skutků milosrdenství skládající se ze sedmi odvětví, mezi která patřilo například vychovávání sirotek a poskytování přístřeší bezdomovcům,

nebo navštěvování nemocných. Tato koncepce vlastně pocházela již ze starého Egypta a později byla přijata i křesťany (Matoušek, 2007).

Otázka je, zda takovouto nábožensky motivovanou činnost lze brát jako zcela dobrovolnou, vzhledem k tomu, že ji vykonávali především příslušníci náboženských řádů a spolků v rámci svého povolání.

Dalším důležitým mezníkem ve vývoji dobrovolnictví byl vznik vlasteneckých spolků v 19. století. Tyto spolky působily především v oblasti kultury, umění, vědy a vzdělávání. Na organizaci dobrovolné činnosti se již v takovém rozsahu nepodílela církev, a to zejména v západních zemích, kde vlivem industrializace a urbanizace vznikaly nové sociální problémy, které církev nebyla schopna řešit (Frič, 2001).

Změnila se struktura práce obyvatel, lidé se stěhovali z vesnic do měst, tradiční rodová a sousedská pomoc již nebyla samozřejmostí. Na zaměstnance byly kladeny větší nároky, vznikala nezaměstnanost a objevoval se i problém bezdomovectví (Matoušek, 2007).

Byly zakládány sirotčince, distribuovány potraviny a zajišťována další materiální pomoc a opět se zde objevují prvky dobročinnosti a dobrovolnictví veřejně prospěšného (Tomeš, In: Matoušek, 2001).

Po vzniku samostatného Československa vznikaly různé neziskové organizace, jejichž zakladatelé se inspirovali v zahraničí, zejména v USA. Období první Československé republiky je považováno za zlatý věk neziskového sektoru. V této době vznikaly kromě nových národnostních spolků i československé pobočky zahraničních neziskových organizací, jako např. YMCA, Skaut nebo Československý červený kříž (Frič, Goulli, 2001).

Tento rozvoj však přerušila nejdříve německá okupace a později vznik socialistického státu. Činnost nezávislých organizací byla násilně přetvořena tak, aby mohla podléhat plné kontrole komunistické strany. Mnoho spolků bylo úplně zrušeno, jejich majetek byl zkonfiskován. Komunisticky zformované organizace byly zapojeny

do tzv. Národní fronty. V rámci snahy strany potlačit církve byly od roku 1951 systematicky rušeny všechny církevní organizace věnující se sociální a charitativní činnosti (Tošner, Sozanská, 2006).

Díky etapě kolektivního budování socialistického státu se do povědomí lidí dostalo poněkud opačné vnímání dobrovolnictví, než jak ho chápeme dnes. Tento pojem vlastně znamenal tzv. brigády, které byly povinné, a s dobrovolnou snahou pomáhat potřebným neměl nic společného. Tyto „povinně dobrovolné“ aktivity často směřovaly k naplňování naprosto nesmyslných cílů a lidé se jich účastnili pod hrozbou tvrdých trestů. Juknevičius a Savicka tuto situaci definují jako „*paradoxní fenomén povinného dobrovolnictví, či „pseudo-dobrovolnictví”, které bylo vnuceno občanům státními institucemi*“ (Juknevičius, Savicka, In: Pospíšilová, 2011).

Jak uvádí Horáková, v některých státech Ameriky je i v současné moderní době žákům a studentům nařizováno věnovat se v rozsahu daného počtu hodin dobrovolnické práci, aby mohl postoupit do dalšího ročníku nebo získat požadovanou kvalifikaci (Horáková, 2001).

Dobrovolnictví v období 1989 až 2000

Po roce 1989 prošla naše společnost obdobím hledání identity. Nejdůležitější osobností této doby byl prezident Václav Havel, který se stal hlavním propagátorem myšlenky občanské společnosti, založené na vzájemné solidaritě a spolupráci svobodných občanů.

Po letech se společnost zase začala orientovat na konzumní způsob života, spojený s kapitalismem volné soutěže. Trend společnosti volného trhu, tedy potřeba individuálně se o sebe postarat a vydělat dost peněz, s sebou na druhou stranu přinesla i zájem občanů o jiný životní styl a o rozvoj tradičních humanistických hodnot. Jako jedna ze základních byla znovuobjevena přirozená potřeba pomáhat ostatním lidem, především těm, kteří se z různých důvodů nacházejí v obtížích a nemohou si pomoci sami. To se stalo živnou půdou pro obnovu organizované dobročinnosti na autentických

a demokratických základech a pro nebývalý rozvoj neziskového sektoru v ČR (Tošner, Sozanská, 2006).

Důležitým krokem bylo i přijetí Zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, a pak i dalších právních norem, upravujících fungování jednotlivých typů neziskových organizací (obecně prospěšných společností, nadací, nadačních fondů, církevních zařízení). Soukromě organizovaná dobročinnost postupně znovu získávala svou ztracenou legitimitu a stávala se postupně opět důvěryhodnou a společensky uznávanou aktivitou (Frič, 2001).

Od roku 1990 tedy zažívá česká společnost jakousi renesanci spolkového života. Přestože v lidech zůstávaly jisté předsudky ohledně dobrovolnictví, které ostatně zcela nevymizely dodnes, lidé hledali nové příležitosti, jak uplatnit svoje znalosti a dovednosti mimo zaměstnání. Mnohé spolky a sdružení, které byly v době socialismu zrušeny, začaly obnovovat svou činnost a některým byl i v restituci navrácen zabavený majetek. Také ale byly zakládány tisíce nových neziskových organizací, které začínaly od nuly, neměly žádný majetek a nebýt dobrovolníků, nemohly by vůbec fungovat (Tošner, Sozanská, 2006).

Stát začal podporovat rozvoj nezávislých sdružení věnujících se sociální oblasti, humanitární činnosti, ekologii, sportu, vzdělávání atd. Zejména organizace věnující se sociální oblasti získaly velkou podporu v podobě grantů, protože se ukázalo, že dokážou pokrýt poptávku po sociálních službách mnohdy i lépe, než centralizované instituce řízené státem (dobrovolnik.cz).

Přestože v neziskových organizacích lidé odpracovali každoročně desetitisíce hodin, aniž by si kladli nárok na odměnu, o neziskový sektor a tedy i o dobrovolnictví se společnost stále zajímala jen okrajově (Tošner, Sozanská, 2006).

Dobrovolnictví v období 2001 až 2013

Důležitým mezníkem ve snaze dostat dobrovolnictví více do povědomí společnosti byl rok 2001, který byl v listopadu 1997 Valným shromážděním OSN prohlášen za Mezinárodní rok dobrovolníků. Jeho cílem bylo především podpořit dobrovolnickou činnost, přispět k jejímu většímu uznání a zviditelnit dosavadní úspěchy obrovského množství dobrovolníků, kteří věnovali svůj čas, energii, znalosti a dovednosti ve prospěch druhých (osn.cz).

Česká republika byla jednou z prvních zemí, které se přihlásily podepsáním usnesení podporujícího Mezinárodní rok dobrovolnictví. Je také jednou z prvních postkomunistických zemí světa, které mají Národní koordinační výbor pro průběh Roku dobrovolníků a realizaci těchto cílů:

- a) posílení prestiže dobrovolnictví,
- b) zlepšení právních podmínek pro výkon dobrovolné služby,
- c) vytváření sítí pro vzájemnou informovanost,
- d) popularizace dobrovolnictví ve společnosti.

(Horáková, 2001)

V lednu roku 2001 se konala v Amsterdamu 16. světová konference dobrovolníků, kde byla Mezinárodní asociací pro dobrovolnické úsilí schválena Všeobecná deklarace o dobrovolnictví. V rámci Mezinárodního roku dobrovolnictví se řešilo i téma legislativního ukotvení dobrovolnické služby. Absence právní úpravy dobrovolnictví s sebou přinášela řadu nedorozumění a problémů. Výsledkem je Zákon č 198/2002 Sb. O dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), který byl přijat dne 24. dubna 2002 a v účinnost vešel 1. ledna 2003 (osn.cz).

Tento zákon je nejdůležitějším výsledkem aktivit, které proběhly v rámci Evropského roku dobrovolnictví. Upravuje však pouze jeden určitý druh dobrovolnictví, a to manažersky a soustavně vedené dobrovolnictví ve prospěch potřebných lidí nebo činností (Tošner, 2010).

Po letech platnosti tohoto zákona se v praxi ukázaly jeho rezervy, a vhodnou příležitostí k podrobnějšímu prodiskutování i provedení jeho novelizace se stal Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství (dále Evropský rok dobrovolnictví), stanovený Radou ministrů EU ve všech členských zemích na rok 2011 (msmt.cz).

Cílem Evropského roku dobrovolnictví bylo zejména vytváření příznivého prostředí pro dobrovolnickou činnost, její oceňování a uznávání, zlepšování její kvality a zvyšování povědomí o hodnotě a významu dobrovolnictví (msmt.cz).

Dalším důležitým letopočtem je i následující rok 2012, který byl vyhlášen za Evropský rok aktivního stárnutí a mezigenerační solidarity. V souvislosti s dobrovolnictvím je důležité zejména to, že se v Soběslavi konala konference s názvem Dobrovolnictví v roce aktivního stárnutí 2012. Příspěvky se týkaly jak dobrovolníků pracujících se seniory v nemocnicích či zařízeních sociální péče, tak i seniorů, kteří se sami dobrovolnictví věnují. Stále přibývá dobrovolníků v seniorském věku, kteří působí například v knihovnách, muzeích či dobročinných obchodech. Pro seniory je to mimo jiné jedna z cest, jak navázat kontakty s novými lidmi, zůstat aktivní a lépe si zachovat duševní zdraví (dobrovolnik.cz).

1.3 Oblasti dobrovolnictví

Jednou z aktivit, ke kterým inspiroval právě Evropský rok dobrovolnictví, bylo setkání zástupců dvanácti dobrovolnických center v Krásné Lípě, na kterém, mimo jiné, tito zástupci doplnili jednotlivé oblasti dobrovolnictví, dříve vymezené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky:

- a) dobrovolnictví ve zdravotnictví,
- b) dobrovolnictví v sociálních službách,
- c) dobrovolnictví v kultuře,
- d) dobrovolnictví ve sportu,
- e) dobrovolnictví s dětmi a mládeží,

- f) dobrovolnictví v ekologii,
- g) mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce,
- h) dobrovolnictví při mimořádných událostech
- i) dobrovolnictví firem,
- j) komunitní dobrovolnictví,
- k) dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech.

Toto vymezení je tak doplněním dokumentu, který vydalo k Evropskému roku dobrovolnictví MŠMT. Původní dělení doplňuje o dobrovolnictví ve sportu, dobrovolnictví firem a o dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech (msmt.cz).

Jako nejčastější tři oblasti, ve kterých dobrovolníci působí, jsou uváděny zdravotnictví, sociální služby a kultura.

1.3.1 Dobrovolnictví ve zdravotnictví

Kořínková (2010) uvádí, že dobrovolníci ve zdravotnictví v žádném případě nesuplují činnost zdravotnického personálu, ale vnášejí do těchto míst pozitivní náladu, empatii a přirozený lidský kontakt, který zdravotníci často nemohou v potřebné míře pacientům poskytovat z důvodů časové zaneprázdněnosti ošetrovatelskými úkony a administrativou s touto prací spojenou. Dobrovolník sám o sobě nikoho neléčí, ale jeho přítomnost, zvláště na odděleních dlouhodobého pobytu, jako jsou onkologická nebo ošetrovatelská oddělení, či oddělení následné péče, je sama o sobě léčivá.

Dobrovolníci zde hrají důležitou roli vyplňováním volného času pacienta a také poskytováním prostoru pro rozhovor nebo naslouchání (Kořínková, 2010).

Dobrovolnický program v nemocnicích se osvědčil jako jeden z nástrojů, který napomáhá motivaci, aktivizaci a psychické podpoře hospitalizovaných pacientů, přispívá k efektivnější organizaci času a práce odborného personálu i ke zlepšení celkové atmosféry nemocnice, a to prostřednictvím obvyčejného lidského kontaktu pacienta a dobrovolníka. Dobrovolníci u nás působí v řadě státních i nestátních

zdravotnických zařízeních, ve fakultních, krajských, ale i menších oblastních a městských nemocnicích. Některé nemocnice si samy řídí vlastní dobrovolnický program, jiné spolupracují s nestátní neziskovou organizací. Dobrovolníci mohou být velkým přínosem jak na dětských odděleních, tak u dospělých pacientů nebo třeba u seniorů v LDN a často se stávají pro pacienty jediným kontaktem se světem vně nemocnice (dobrovolnik.cz).

Dobrovolnictví v nemocnicích je poměrně náročné na organizaci a koordinaci činností dobrovolníků. Dobrovolníci musí mít jasná pravidla a zapadat do systému péče o pacienta. Je zde tedy důležité propojit přesnou organizovanost se spontaneitou a nadšením dobrovolníků (Novotný, Stará, 2002).

Zejména v průběhu Evropského roku dobrovolnictví 2011 vznikly různé projekty na podporu dobrovolnictví ve zdravotnictví. Jedním z nich je pracovní skupina Pražská nemocniční pětka, do které se zapojily Fakultní nemocnice v Motole, Fakultní Thomayerova nemocnice s poliklinikou, Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, Všeobecná fakultní nemocnice v Praze a Ústřední vojenská nemocnice Praha. Na půdě těchto nemocnic vznikaly různé odborné semináře, workshopy a přednášky pro veřejnost poukazující na význam dobrovolnictví (dobrovolnik.cz).

1.3.2 Dobrovolnictví v sociálních službách

Tato oblast dobrovolnictví je oproti ostatním specifická zejména svým rozsahem a klientelou. Dobrovolníci zde hrají významnou roli při kvantitativním doplnění personálu, ale také mohou být velmi užiteční tím, že nejsou profesionálními sociálními pracovníky a mohou tedy bourat bariéry, které se často mohou objevovat mezi klientem a pracovníky. V ideálním případě pak působení dobrovolníků přináší zvyšování kvality poskytovaných služeb, pomoc při naplňování některých standardů, také posiluje prestiž organizace a působí jako reklama, a v neposlední řadě může přinést organizaci zpětnou vazbu či nové nápady (hest.cz).

Přímo ve vztahu ke klientovi pak dobrovolníci bojují proti stereotypům,

zkvalitňují individuální přístup a vnášejí do vztahů přátelství a lidský rozměr, vedle toho profesionálního (dobrovolnik.cz).

1.3.3 Dobrovolnictví v kultuře

Stejně jako je rozmanitá samotná kultura, tak i spektrum činností, které lze provádět v rámci dobrovolnictví v kultuře, je velmi bohaté. Tyto činnosti lze rozdělit do dvou skupin:

- a) Péče o hmotné a nehmotné kulturní dědictví – za hmotné jsou označovány kulturní památky movité a nemovité, tedy například architektura a technické památky. Nehmotnými pak jsou například zvyky a tradice, hudba a tanec, jazyk a literatura či tradiční kuchyně.
- b) Veřejné kulturní služby – jde například o služby v muzeích, galeriích a knihovnách, realizaci uměleckých produkcí, festivaly a další kulturní akce.

1.4 Zprostředkovatelé a realizátoři dobrovolnictví

1.4.1 Nestátní neziskové organizace a dobrovolnictví

Pokud se dobrovolník nerozhodne pro čistě neformální dobrovolnou činnost, která je však pro veřejnost téměř nezjistitelná a není tedy zahrnována do výzkumů a statistik, má možnost zapojit se do činnosti některé z nestátních neziskových organizací.

Vymezení pojmu nestátní nezisková organizace není zcela jednoznačné, nenajdeme ho v žádném právním předpisu. Má však několik synonym, se kterými se můžeme setkat, a těmi jsou neziskový sektor, veřejný sektor, občanský sektor či třetí sektor. Jejich společným znakem je to, že zisk, který vznikne, je použit na činnost organizace a naplňování cílů, nikoliv přerozdělován mezi zakladatele a správce organizace (Boukal, Vávrová a kol., 2007).

Jejich základní právní formy v ČR představují:

- občanská sdružení,
- obecně prospěšné společnosti,

- nadace a nadační fondy,
- církevní právnické osoby zřizované církvemi a náboženskými společnostmi.

(Boukal, Vávrová a kol., 2007).

Neziskové organizace působí v různých oblastech. Nejčastěji jsou ale zaměřeny na následující:

- kultura, sport a volný čas,
- vzdělávání a výzkum,
- zdravotnictví,
- sociální služby,

(Frič, Goulli, 2001).

Mnohdy snazším způsobem je zapojení se do dobrovolnické činnosti prostřednictvím neziskových organizací zaměřujících se přímo na dobrovolníky. Jednou z nejznámějších u nás je občanské sdružení HESTIA, které působí již od roku 1993. Tato organizace byla zřízena jako nadace, od roku 1998 funguje jako občanské sdružení. Jejím hlavním posláním je propagace, podpora a rozvoj dobrovolnictví. Dlouhodobým cílem HESTIA, o.s. je to, aby přibývalo jak dobrovolníků, tak i oblastí, v nichž působí, ale také aby se zvyšovala kvalita dobrovolnických programů a profesionalita lidí, kteří s dobrovolníky pracují. HESTIA, o.s. realizuje řadu projektů zaměřených na rozvoj dobrovolnictví v různých typech organizací, má vlastní dobrovolnické programy a jedním z jejích cílů je i zviditelnění přínosu dobrovolníků ve společnosti. Tento cíl realizují prostřednictvím médií a také jejich oceňováním dobrovolnickou cenou Křesadlo, o které budu psát v kapitole Ocenění dobrovolníků (hest.cz).

Další dobrovolnickou organizací s dlouhou tradicí u nás je INEX - Sdružení dobrovolných aktivit. INEX je nevládní nezisková organizace působící od roku 1991 v oblasti mezinárodního dobrovolnictví a mezikulturního vzdělávání. Smyslem její činnosti je umožňovat lidem, aby prostřednictvím dobrovolné práce pomáhali tam, kde je potřeba, a věnovali svůj volný čas aktivitám, které nejen prospějí dobré věci, ale

obohatí i je samotné. Ročně vyšle do světa na projekty téměř 800 dobrovolníků a pro 400 zahraničních dobrovolníků organizují v České Republice projekty s lokálními partnery. Organizuje mezinárodní dobrovolnické projekty a programy environmentální výchovy, sociální integrace a rozvoje venkova (inexsda.cz).

V roce 2002 vznikla další významná organizace, a to Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj, dnes známá jako Občanské sdružení ADRA. Jejím cílem je zvyšování kvality života a zdraví obyvatel České republiky, rozvojových zemí a zemí, které potřebují pomoc (adra.cz).

1.4.2 Firemní dobrovolnictví

„V rámci firemního dobrovolnictví podporují zaměstnavatelé a zaměstnanci svým časem a společnou energií veřejně prospěšné organizace v celé České republice.“ (byznysprospolecnost.cz).

Úlohou firem v této koncepci je poskytovat svým zaměstnancům čas věnovat se dobrovolnické činnosti a také je za to uznávat a oceňovat. Zaměstnanci věnující se dobrovolnictví potom investují svou energii a nápady ve prospěch veřejně prospěšné organizace. Na této organizaci je, aby vyjádřily své potřeby a také vytvořili co nejvhodnější prostředí pro činnost dobrovolníků. Výsledkem je nejen veřejný prospěch z aktivit dobrovolníků, ale také vytvoření firemního partnerství mezi firmami a veřejně prospěšnými organizacemi (dobrovolnik.cz).

Dochází tak k přirozenému propojení komerčního a neziskového sektoru.

Tato forma dobrovolnictví je u nás poměrně novým trendem, u kterého však, i vzhledem k dosavadnímu růstu statistických čísel, může být předpokládán další pozitivní vývoj (zapojimse.cz).

Jednou z firem, které takto podporují neziskové organizace a jejíž zaměstnanci v nich působí jako dobrovolníci, je **GlaxoSmithKline**, spol. s r. o., jejíž nadační fond vyhláší každý rok grantové řízení pro neziskové organizace z celé České republiky. Tato firma se soustředí konkrétně na podporu oblasti zdravotnictví (donorsforum.cz).

1.5 Kritéria dobrovolných aktivit

Kvůli možnosti co nejefektivnější přípravy a realizace je důležité dobrovolné aktivity rozlišovat podle několika kritérií.

Dělení podle cesty, kterou se dobrovolník ubírá

Tošner, Sozanská například dobrovolnictví dělí buď na dobrovolnictví, které vzniká „zdola nahoru“, nebo na dobrovolnictví vznikající „zvenčí dovnitř“.

- a) Dobrovolnictví vznikající „zdola nahoru“ - tento typ začíná spontánním nadšením neformální skupiny přátel se společným cílem. Zpočátku není potřeba profesionálního řízení, avšak aby mohla být jejich činnost dlouhodobě úspěšná a aby dosáhla vyšší úrovně, je potřeba ve skupině takových dobrovolníků rozdělit a uspořádat kompetence a role a vytvořit formální uspořádání. Může tak vzniknout i registrovaná nezisková organizace. Takovýmto způsobem vznikaly zejména neziskové organizace po roce 1989. Některé po čase zanikly nebo zůstaly na více méně amatérské úrovni, mnoho z nich je však v současnosti funkční součástí neziskového sektoru.
- b) Dobrovolnictví vznikající „zvenčí dovnitř“ - zde jde již o formální a strukturovanou skupinu profesionálů, kteří chtějí spolupracovat s dobrovolníky. Výhodou je v tomto případě profesionální zázemí organizace, jasné vize a cíle a také kvalitní management. Je zde ale větší riziko nesouladu mezi zaměstnanci a dobrovolníky. Je tedy velmi důležité dbát o vztahy mezi těmito dvěma složkami (Tošner, Sozanská, 2006).

Dělení podle role dobrovolníka v organizaci

Frič zase dobrovolnictví dělí podle toho, jakou roli dobrovolník hraje v organizaci, ve které působí. Dalo by se také říci, že toto dělení hodnotí míru využití pomoci dobrovolníka.

a) Na dobrovolnících je přímo závislý chod organizace - dobrovolníci pracují více méně samostatně na naplňování hlavních cílů organizace, vedlejším článkem může být malá skupina profesionálních pracovníků. Dobrovolníci jsou však hlavní hybnou silou a bez jejich aktivity by organizace nemohla pořádat akce, kterými se prezentuje a které vedou k naplňování jejích poslání. Tento typ dobrovolnictví je typický například pro zajišťování humanitárních akcí nebo pořádání ekologických kampaní.

b) Dobrovolníci vykonávají činnosti spolu s profesionálními zaměstnanci - provoz organizace nestojí přímo na dobrovolnické činnosti, dobrovolníci ale vykonávají činnosti, které by jinak musely být zajištěny profesionálními pracovníky. Dobrovolníci tedy výrazně přispívají ke snižování finančních nákladů organizace. Tento typ dobrovolnictví je typický zejména pro zdravotní a sociální oblast. Například v domově pro seniory dobrovolníci mohou pomáhat při realizaci volnočasových aktivit nebo do jisté míry zajišťovat potravinový a hygienický servis.

c) Činnost dobrovolníků není pro vlastní chod organizace nepostradatelná - dobrovolná činnost spíše pomáhá zkvalitňovat nabízené služby, rozšiřovat jejich spektrum či usnadňovat provoz organizace. Ta by však i bez dobrovolníků mohla fungovat (Frič, 2001).

Dělení podle časového vymezení

Kosina dělí dobrovolnictví z hlediska jeho časového vymezení takto:

a) Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích - týká se zejména různých sbírek, benefičních koncertů a kampaní, které se nemusí konat jen jednorázově, ale mohou se opakovat buď každoročně, nebo i několikrát během roku. Není však nutné

pomoc při takových akcích příliš formalizovat, často tedy probíhá na základě ústní domluvy. Zapojení při jednorázových akcích je vhodné pro osoby, které se chtějí zapojit do dobrovolnictví, ale nemají příliš volného času na to, aby mohli pomáhat pravidelně. Také mohou být tyto akce dobrou příležitostí pro získávání nových dobrovolníků, kteří se mohou v budoucnu chtít zapojovat častěji.

b) Dlouhodobý dobrovolnický program - zde jde o pravidelnou pomoc, která probíhá nejčastěji na základě formální psané dohody, ve které jsou vymezeny závazky, práva i povinnosti jak dobrovolníka, tak organizace. Bývá přesně stanovena doba, například v programu Pět P jsou to 2-3 hodiny dobrovolnické činnosti týdně. Také tomuto typu dobrovolnictví předchází příprava dobrovolníka zajištěná organizací - výcvik, školení a podobně (Kosina, 2003).

c) Dobrovolná služba – ta je Tošnerovým doplněním tohoto dělení a bude podrobněji popsána v následující kapitole.

Dělení podle typu dobrovolnické činnosti

a) Dárcovství se týká finančních nebo materiálních darů určených přímo potřebným lidem nebo na veřejně prospěšné účely. Z různých výzkumů provedených po vstupu ČR do EU je patrný silný nárůst individuálního dárcovství. Ten se týká zejména počtu dárců, kteří příležitostně přispívají drobnějšími částkami například na pomoc obětem přírodních katastrof nebo různých humanitárních tragédií. Zde hrají zásadní roli masmédia, která o těchto situacích informují. Nejširší veřejnost také může svým finančním darem podpořit potřebné prostřednictvím veřejných sbírek. Ty mají různé formy. Mezi nejčastější patří mediální kampaně a pořady v televizi (Paraple, Pomozte dětem, Adventní koncerty České televize) a pouliční sbírky (Květinový den proti rakovině, Bílá pastelka).

Podle průzkumu humanitární organizace ADRA realizovaném v roce 2012 společností STEM/MARK přispívá na charitativní účely 53% Čechů (adra.cz).

b) Dobrovolná občanská výpomoc je forma dobrovolné pomoci, jejíž aktéři pomáhají spontánně a s naprostou samozřejmostí. Motivací je pro ně předpoklad

vzájemné pomoci. Takoví dobrovolníci se vlastně tímto slovem ani nepojmenovávají. Dobrovolná občanská výpomoc je běžnou součástí jakékoli společnosti již od počátku její existence (Tošner, Sozanská, 2006).

c) Dobrovolnictví vzájemně prospěšné je činnost, která probíhá v rámci určité komunity, např. sdružení či klubu. Jedná se o mnoho kulturních, sportovních, dětských a mládežnických organizací, kde určité skupiny občanů dobrovolně realizují různé aktivity, ze kterých mají užitek oni sami i jejich přátelé a blízcí. Tento typ dobrovolnictví je do jisté míry spontánní a je zaměřen na skupinu, již je dobrovolník součástí.

Dobrovolnictví vzájemně prospěšné bylo běžné zejména v období totalitního režimu, kdy kvůli nefungujícímu trhu zboží a služeb byli lidé odkázáni na systém vzájemné pomoci. Doteď tento typ dobrovolnictví funguje zejména v rámci rodiny, sousedů a přátel (Tošner, Sozanská, 2006).

Tomuto druhu činnosti se věnují i organizace pomáhající svým členům, kteří mají nějaké znevýhodnění, jako jsou například senioři (např. Život 90), Romové (např. Nadace Tolerance, HOST) nebo osoby s fyzickým handicapem (např. Pražská organizace vozíčkářů, nadace Duha, Český paralympijský výbor).

d) Dobrovolnictví veřejně prospěšné směřuje k širšímu okolí než dobrovolnictví vzájemně prospěšné. Je přesně zaměřeno a má vymezené konkrétní činnosti. Uplatňuje se většinou v nestátních neziskových organizacích, kde působí dobrovolníci z řad veřejnosti. Zapojují se buď při jednorázové pomoci, nebo v rámci dlouhodobé spolupráce. Je již odborně řízeno a organizováno, přesto by ale mělo zůstat do jisté míry spontánní. Na rozdíl od dobrovolnictví vzájemně prospěšného zde dobrovolník naplňuje čistě svou potřebu být užitečný a neočekává nic na oplátku. Můžeme sem zahrnout např. sbory dobrovolných hasičů, nebo organizace starající se o volný čas a rozvoj dětí, jako je Junák, YMCA či Sokol (Tošner, Sozanská, 2006).

e) Dobrovolná služba je typ dobrovolnictví, kde se dobrovolník zaváže na dobu několika měsíců, někdy dokonce i let, k tomu, že se bude věnovat dobrovolné

pomoci, obvykle v zahraničí. V ČR se tento typ dobrovolnictví objevil po roce 1989, kdy sem přicestovalo několik dobrovolníků z USA a dalších západoevropských zemí. Jejich činnost byla zaměřena zejména na výuku cizích jazyků. V současné době se do dobrovolné služby zapojují také občané ČR, i u nás totiž fungují organizace, které se věnují vysílání dobrovolníků do zahraničí. Takovými dobrovolníky jsou pak především mladí lidé, kteří se zúčastňují buď krátkodobých „workcampů“ nebo dlouhodobých dobrovolných pobytů mimo svoji zemi.

V jednotlivých vysílajících organizacích se dobrovolná služba liší. Některé poskytují hrazení nákladů, jako je pojištění, příspěvek na stravu a bydlení, kapesné apod. Některé organizace dobrovolníky pouze vysílají, jiné spolupracují oboustranně. Působí zde i organizace zabývající se zajišťováním dobrovolné pomoci při událostech, jako jsou volby do zastupitelských orgánů v nestabilních zemích nebo pomoc při odstraňování následků katastrof a válečných událostí.

U tohoto typu dobrovolnictví je obzvláště nezbytná profesionální příprava, aby dobrovolník svou dlouhodobou misi daleko od domova zvládl. Je také finančně náročná, vzhledem k již zmíněným nákladům (Tošner, Sozanská, 2006).

1.6 Parametry dobrovolnické činnosti

Frič, Pospíšilová ve své publikaci zdůrazňují tři měřitelné hodnoty. Těmi jsou stabilita, pravidelnost a intenzita činnosti (Frič, Pospíšilová, 2010).

Stabilita

Stabilita vyjadřuje vázanost člověka buď k roli dobrovolníka jako takové, nebo vázanost k určité organizaci či konkrétní činnosti. V ČR se 95% dobrovolníků věnuje spolupráci s jednou organizací 6 měsíců a déle. Tři čtvrtiny dobrovolníků pak pracují stabilně pro jednu organizaci déle než 3 roky.

Pravidelnost

Zde můžeme vidět přímou úměru se stabilitou. Mezi dlouhodobými dobrovolníky se jen minimálně objevují tací, kteří by se zapojovali pouze příležitostně (Frič,

Pospíšilová, 2010).

Tento fakt může souviset s motivovaností dobrovolníka - pokud svou činnost vykonává pravidelně, je pravděpodobně dobře motivovaný setrvat v organizaci.

Intenzita činnosti

Tento parametr vyjadřuje počet odpracovaných hodin. Podle Friče, Pospíšilové formální dobrovolník odpracuje v průměru 47 hodin za rok (Frič, Pospíšilová, 2010).

Jak uvedl Radek Jiránek, vedoucí oddělení preventivních programů a dobrovolnické služby Ministerstva vnitra ČR, v současnosti je u nás okolo 20 000 dobrovolníků koordinovaných podle zákona o dobrovolnické službě (adra.cz). Z toho vyplývá, že u nás za rok dobrovolníci odpracují celkem okolo 940.000 hodin.

1.7 Proces zapojení dobrovolníka do dobrovolné činnosti

1.7.1 Získávání nových dobrovolníků

Získávání dobrovolníků patří mezi nejnáročnější činnosti koordinátora. Postupy a způsoby jsou různé. Jinak bude nábor probíhat při získávání lidí pro pomoc na jednorázových akcích, než při získávání dobrovolníků pro dlouhodobou spolupráci (Břízová, Koubová, 2008).

Podle Tošnera, Sozanské je nejvhodnější kombinovat několik nástrojů pro nábor. Mezi nejčastější metody získávání dobrovolníků jsou informační letáky či plakáty, informace prostřednictvím médií (regionální televize či rozhlas, místní tisk), nábory na veřejných akcích (výstava, veletrh) či na středních a vysokých školách, získávání přes dobrovolnická centra a také získávání nových dobrovolníků přes známé a příbuzné. Jak také tito autoři uvádí, nejefektivnější je vždy osobní kontakt, a informace prostřednictvím letáků či médií by měly být pouze doplňkové (Tošner, Sozanská, 2006).

Jak uvádí Novotný, velkou výhodou je přítomnost dobrovolníka, který je nejlépe ve stejném věku jako oslovení účastníci náboru. Vhodná je i praktická ukázka činnosti (např. přítomnost vycvičeného psa, pokud hledáme dobrovolníky do programu

canisterapie) a prezentace by pak měla být zakončena konkrétní nabídkou, například pozvánkou na výcvik dobrovolníků (Novotný a kol., 2003).

1.7.2 Výcvik dobrovolníků

Jak časová, tak odborná náročnost výcviku závisí na druhu činností, kterým se bude dobrovolník věnovat. Náročnější výcvik je potřeba zejména u toho druhu dobrovolnictví, kde má vzniknout vztah mezi dobrovolníkem a klientem. To je případ například i programu Pět P, kde dobrovolníci mimo jiné absolvují i nácvik modelových situací a psychologické testy. Příprava budoucích dobrovolníků může probíhat individuálně nebo skupinově. Častější jsou výcviky skupinové, které přinášejí nejen úsporu času, ale také možnost navzájem se poznat, inspirovat a sdílet pocity z výcviku s ostatními účastníky.

Výcvik lze rozdělit na obecnou a odbornou část. Z obecné části by si měl účastník odnést informace o svých možnostech i závazcích plynoucích z činnosti, které se bude věnovat. Měl by znát i poslání a úkoly organizace. V odborné části by měl mít dobrovolník možnost se co nejvíce přiblížit tomu, co bude během své činnosti dělat. To probíhá nejčastěji prostřednictvím hraní rolí například při modelových situacích. V odborné části by se také měly s dobrovolníky probrat jejich případné obavy či veškeré nejasnosti spojené s jeho budoucí činností. V neposlední řadě by se dobrovolníci měli dozvědět, kdo je jejich koordinátor, kdo jsou vedoucí pracovníci a na které osoby se v kterých případech může obrátit (Tošner, Sozanská, 2006).

1.7.3 Podpora dobrovolníků při jejich činnosti

Zapojení do dobrovolnické činnosti s sebou často přináší různé otázky. Proto, jak už bylo nastíněno v předchozí kapitole, je důležité, aby měl dobrovolník někoho, na koho se může kdykoli obrátit. To bývá nejčastěji koordinátor.

Největší podporu sice dobrovolníci většinou potřebují na začátku svojí činnosti, není to však pravidlem a do jisté míry je potřebná po celou dobu působení dobrovolníka. Proto je důležité, aby koordinátor byl průběžně v kontaktu s

dobrovolníkem a zajímal se o to, jestli je vše v pořádku, jak se dobrovolníkovi daří a zda něco nepotřebuje.

Podpora může vypadat u různých druhů dobrovolnické činnosti odlišně. Jinou podobu má pravděpodobně například u dobrovolníků z oblasti ekologie, kteří chodí sázet stromky, a jinak vypadá u dobrovolníků v nemocnicích. Někde je podpora realizována prostým zhodnocením činnosti či dotazováním, jak se dobrovolníkovi daří. U dobrovolnických programů však probíhá také například prostřednictvím supervize.

Ta se stává prostorem pro řešení nejrozumnějších problémů, obav či dilemat, které s sebou přináší zejména takové dobrovolnictví, které je náročnější na vztah dobrovolník - klient.

Podle Brumovské má supervize čtyři základní funkce:

- a) funkci kontrolní - máme zde na mysli kontrolu spokojenosti všech stran, tedy dobrovolníka, klienta, koordinátora i všech ostatních účastníků programu,
- b) funkci preventivní - zde je sledována kvalita a efektivita práce dobrovolníka,
- c) funkci intervenční - to znamená možnost odborného zásahu, pokud se objeví problémy ve vztahu dobrovolníka a klienta,
- d) funkci podpůrnou - touto funkcí je myšlena odborná podpora dobrovolníka, poskytování zpětné vazby, jeho motivování a povzbuzování (Brumovská, Málková 2010).

1.7.4 Oceňování dobrovolníků

Přestože většina dobrovolníků se své činnosti bezpochyby nevěnuje kvůli odměně, ocenění práce je dobrou zpětnou vazbou a může pozitivně přispět k jejich motivaci.

Jak uvádí Heinová (2010), je prokázáno, že i v zaměstnání jsou nejsilnějšími motivátory odměny nemateriální povahy. Uvádí zde několik příkladů, jak je tímto

způsobem možné pracovníky ocenit. Vzhledem k tomu, že se jedná o nemateriální oceňování, je možné tyto příklady uplatnit i v dobrovolnictví.

Podle Heinové se jedná například o poskytnutí pocitu důležitosti, kterého lze docílit možností podílet se na plnění významného úkolu. Velmi povzbudivě působí také vyjádření náklonnosti a vděčnosti podřízenému, v tomto případě dobrovolníkovi. Dalším způsobem, jak ocenit dobrovolníky, je poskytnutí různých výhod. Těmi může být například zvýhodněné vstupné na kulturní akce, či uspořádání společenské akce pro dobrovolníky a ostatní členy organizace. I prosté setkání s dobrovolníky a poděkování může velmi kladně přispět k pozitivní atmosféře v týmu a tím i ke zkvalitnění práce (Heinová, 2010).

Dle Tošnera, Sozanské je však právě tato složka spolupráce často opomíjena (Tošner, Sozanská, 2006).

Podle Ochman, Jordan, by měly být při oceňování dobrovolníků dodržovány tyto zásady:

- vyjádřit vděčnost poměrně často,
- využívat různé formy poděkování,
- být upřímný,
- vyjádřit spokojenost s člověkem, nejen s prací,
- pamatovat na to, že poděkování by mělo být v souladu s výsledky,
- používat stejné nebo podobné odměny za stejné výsledky,
- věnovat zvýšenou pozornost těm výsledkům, kterých si sám dobrovolník velmi cení

(Ochman, Jordan, 1997).

Oceňování dobrovolníků může mít i formální podobu. Sem lze zařadit veřejné poděkování, uvedení jmen do výroční zprávy organizace, nebo třeba předání různých cen vybraným dobrovolníkům. To nejen poskytuje pozitivní zpětnou vazbu konkrétním dobrovolníkům, ale ještě přispívá ke zviditelnění neziskového sektoru.

Jednou z cen, které jsou určeny jako poděkování dobrovolníkům za jejich činnost, je cena Křesadlo. Její slavnostní předávání je událost, která má svou tradici již od roku 2001 a probíhá jednou za rok. V Praze uděluje ceny občanské sdružení HESTIA, v dalších krajích spolupracující neziskové organizace (hest.cz).

Dalším takovým oceněním jsou Březové lístky, jejichž nositelé jsou dobrovolníci v nejrůznějších zájmových organizacích pro děti a mládež. Liší se však v tom, že nominovat či dokonce odměnit dobrovolníka Březovým lístkem může i řadový člen určitého společenství (brezovylistek.cz).

Tradice udělování Březových lístků sahá až do roku 1953 a jedná se vlastně o hru, kterou v tomto roce vymyslel a realizoval Jan Šimáně – Galén, při níž lze získat Březové lístky z celkem devíti úrovní. Toto ocenění tedy mimo jiné podporuje přirozenou soutěživost dobrovolníků. Za tímto oceněním stojí hnutí Březový lístek, které je podporováno Galénovým nadačním fondem (mirabilis.cz).

Oceňování se netýká jen jednotlivých dobrovolníků, ale i firem. Soutěž TOP Filantrop je určena pro společensky odpovědné firmy a hodnotí jejich veřejně prospěšné aktivity. Žebříček sestavuje a vyhlašuje Fórum dárců ve spolupráci s Czech TOP 100 (schodydozivota.cz).

1.8 Motivace dobrovolníků

„Motivace je zdroj energie pro cestu od myšlenky k cíli. Motivace je paprsek, který probíhá od vašeho nespokojeného dneška k vysněné budoucnosti.“ (Lejeune, 2001, str.83). Motivace - z latinského slova movero, movere - znamená pohybovat, měnit. Stejně jako většina psychologických pojmů, nemá jednotnou definici. Je tomu tak možná i proto, že proces motivace probíhá u každého člověka jinak a nelze ho pozorovat zvenčí (Homola, 1977).

Obecně je problematice motivace stále věnována velká pozornost a existuje tedy celá řada teorií. Jejich analýzou se zabýval K. B. Madsen, který na základě toho definoval tyto modely:

a) Homeostatický model - chování způsobené fyziologickou potřebou udržet či obnovit rovnováhu vnitřního prostředí. Můžeme pociťovat nedostatek, například hlad - potřeba nasycení, nebo přebytek - potřeba vyměšování.

b) Pobídkový model - zde klade Madsen důraz na podněty přicházející zvenčí,

c) poznávací model - spočívá v kognitivistickém principu, tedy, zjednodušeně řečeno, v potřebě orientovat se v tomto světě, mít možnost uspořádávat poznatky do určitých struktur a rozhodovat se.

d) Humanistický model - popisuje snahu člověka přesáhnout současný stav s využitím svých vývojových možností.

Práci dobrovolníků nemůžeme jednoduše definovat jen jako „neplacenou práci“. Jde o neplacenou práci, která je vhodně motivovaná. (Musick, Wilson, 2008).

Literatura věnující se tématu motivace dobrovolníků uvádí nejčastěji dva základní přístupy ke zkoumání motivace. Těmi je psychologický přístup a sociologický přístup (Frič, Pospíšilová, 2010).

1.8.1 Psychologický přístup

Tento přístup klade důraz na definici člověka jako osobnosti empatické, solidární a soucitné, která koná ve prospěch potřebných osob, skupiny lidí nebo celé společnosti a jejím cílem je veřejné blaho. Díky důležitosti sociálního citění se tato motivace nazývá též emocionální motivace. Psychologický přístup však bývá také často zpochybňován. Jedním z autorů kritiky tohoto přístupu je ekonom James Andreoni. Podle něj už to, že něco děláme kvůli našemu dobrému pocitu, vlastně popírá čistý altruismus a je to tedy taková nepřijatelnější forma egoismu spojená s altruismem (Andreoni, 1990).

Na druhou stranu, psychologové říkají, že sice asi není čistě altruistického dobrovolníka, ale nemůže být ani dobrovolníka naprosto sobeckého. A i egoisticky motivovaný dobrovolník koná dobro pro druhé, ale zároveň vnímá dobrovolnictví jako nástroj k dosažení svých vlastních cílů.

1.8.2 Sociologický přístup

I zde hraje podle sociologů ego svou roli. Sociálně motivovaný dobrovolník si většinou uvědomuje, že ho za dobrovolnou činnost společnost kladně hodnotí. V sociologickém přístupu k motivaci jde o hledání odpovědi na otázku, proč chtějí lidé nejen dobrovolně pracovat, ale i být součástí dobrovolnické komunity. Předpokládá se, že jeden z důvodů je podobnost zaměření osobností dobrovolníků, jejich hodnot a z toho plynoucí pocit sounáležitosti v takové skupině. Dobrovolníci se však musí řídit i normami, které by měl mít zvnitřněné každý člen takovéto komunity.

Reed a Selbee zkoumali, zda mají dobrovolníci nějaké společné rysy, které lidem nevěnujícím se dobrovolnictví vlastní nejsou. Tuto hypotézu z větší části potvrdili - do souboru prosociálních norem dobrovolníků patří například zodpovědnost za společné dobro a osobní angažovanost při jeho dosahování (Reed, Selbee, 2003).

1.8.3 Motivace a související pojmy

Každý dobrovolník se svou aktivitou zaměřuje na určitý cíl, nebo usiluje o určité hodnoty. Helus toto označuje termínem zaměřenost osobnosti. Jejím základním vnitřním činitelem je potřeba (Helus, 1997).

Hodnoty

Hodnoty poukazují na objektivní, ale zejména subjektivní hodnocení, tedy určování váhy, důležitosti. Podle Provazníka a Komárkové jsou hodnoty jedním ze základních zdrojů motivace (Provazník, Komárková, 2004).

Hodnotové preference pak vyjadřují pořadí, váhu a složení životních hodnot.

Hodnotové orientace představují hodnoty, které uznáváme a využíváme při dosahování našich cílů.

Hodnotové rámce vyjadřují prostor, v němž vnímáme naše hodnoty. Může se jednat i o propojení různých hodnot a jejich vzájemné vztahy (Prudký, 2009).

Potřeby

Potřeba je obecně chápána spíše jako pocit nedostatku. Jak už jsem ale uvedla, podle K. B. Madsena se potřeba projevuje buď pocitem vnitřního nedostatku, nebo naopak přebytku. To se týká jak potřeb fyziologických, tedy primárních, jako je např. potřeba vyprazdňování, tak i potřeb psychických, tedy sekundárních, které si utváříme až v průběhu života. (Hrabal, Man, Pavelková, 1989).

Předpokládá se, že potřeby mají hierarchické uspořádání. Asi nejznámější je Maslowova hierarchie potřeb. Na jejím základě jsou fyziologické potřeby. Pokud naše fyzická stránka strádá, nemohou být dle Maslowa dobře uspokojeny ani další potřeby, tedy potřeba bezpečí, na ní navazující potřeba lásky, dále potřeba respektu a uznání a nakonec vrcholná potřeba seberealizace. (Maslow, 1997).

V pomáhajících profesích, podle Vymětalové, pokud jsme ve fyzické nepohodě, nemohou být zcela uspokojeny další potřeby nejen naše vlastní, ale ani osoby, ke kterým směřuje naše pomoc. Zjednodušeně řečeno, pokud chceme uspokojovat potřeby někoho dalšího, musíme je mít nejdříve naplněné my sami (Vymětalová, 2012).

Ve vztahu k dobrovolnictví je důležitá i teorie, že jednou ze základních lidských potřeb je i potřeba sociálního kontaktu (Baumeister, Leary, 1995).

Normy

Slovo norma zde můžeme nahradit také výrazem „závazné pravidlo“ (Rejzek, 2001).

Jak uvádí Frič, Pospíšilová, dobrovolníci se řídí tolika normami, až by se mohlo zdát, že to vlastně vyvrací jeden z jeho základních atributů - svobodnost a dobrovolnost. Normy jsou ale ve skutečnosti jakési mantinely, které chrání nejen osoby, ke kterým dobrovolnická činnost směřuje, ale také dobrovolníky samotné. Dává tedy oběma stranám určité jistoty (Frič, Pospíšilová, 2010).

Podle Stebbinse musí být dobrovolnictví bráno jako „*agreeable obligation*“, tedy „*příjemná povinnost*“ (Frič, Pospíšilová, 2010).

Motivy

Hybnými silami motivace jsou pohnutky, tedy motivy. Ty na nás působí různou intenzitou, která je závislá na tom, jakou hodnotu má pro nás vytyčený cíl, ke kterému směřujeme. Jsme ovlivňováni mnoha vědomými i nevědomými motivy. Často naše jednání odůvodňujeme vědomými pohnutkami, ale ve skutečnosti mohou být příčiny zcela jiné - nevědomé (Novotná, 2010).

Freud přirovnává lidskou mysl k ledovci uprostřed oceánu - 80% je ukryto pod hladinou. Tedy i větší část naší mysli je nepozorovatelná a nevědomá. Podle něj je tato skutečnost jakási obrana před znepokojením z toho, že naše chování nemá vždy mravní a racionální motivy (Winter, Koger, 2009)

1.8.4 Dobrovolnictví a jeho role v etapách života člověka

Z definice pojmu „dobrovolník“ dle Zákona č. 198/2002 o dobrovolnické službě mimo jiné vyplývá, že dobrovolník je osoba starší 15 let. Touto věkovou hranicí dle Vágnerové začíná období adolescence. Toto období se zejména u dívek vyznačuje zvyšováním interpersonální vnímavosti, altruismem, solidaritou a pečovatelskými sklony. Tyto vlastnosti se mohou stát prostředkem k dosažení sociálního ocenění. Přesto, že tyto motivy jsou tedy často spíše zištného charakteru, právě v období adolescence se lidé často začínají zajímat o dobrovolnictví (Vágnerová, 2008).

Další důležitou etapou ve vztahu k dobrovolnictví je období studia vysoké školy. Studenti, kteří po ukončení středoškolského vzdělání nastupují do zaměstnání, již často nemají příliš času na to, aby se věnovali dobrovolnické činnosti. To se však může lišit u studentů, kteří ve studiu pokračují na vysoké škole. Toto vývojové období je kvalitativně odlišné od adolescence a liší se tedy často i motivy chování (Arnett, 2004).

Arnett (2004) toto období nazývá pojmem „*Emerging Adulthood*“. Tento pojem by se dal do češtiny přeložit jako „vynořující se dospělý“. V tomto období probíhá tzv. „zkoumání vlastní identity“, a to zejména v oblasti kariéry a mezilidských vztahů. Dobrovolnictví se tedy může stát vhodnou příležitostí k tomuto zkoumání.

V období dospělosti se stává významnou prioritou rodinný život, který vedle práce naplňuje často většinu času člověka. Dobrovolnictví v tomto období tedy již nebývá tak časté, jako v období adolescence a rané dospělosti. Přibývá však dobrovolníků v seniorském věku. Jak ukazuje rozsáhlý sociologický výzkum Respekt institutu 50+ Aktivně, myšlenka stát se dobrovolníkem je nakloněno téměř 40% lidí důchodového věku. Senioři mají specifické vlastnosti, které mohou být v dobrovolnictví velkou výhodou – často citlivěji oproti mladým lidem vnímají potřeby ostatních a jsou připraveni jim pomáhat s využitím cenných životních i profesních zkušeností (isenior.cz).

2 Cíle práce a hypotézy

Hlavní cíle bakalářské práce jsou:

Cíl č. 1: Zjistit motivaci studentů vysokých škol k dobrovolné činnosti (Jindřichův Hradec, České Budějovice).

Cíl č. 2: Porovnat počty, motivaci a zapojení dobrovolníků - studentů vysokých škol v Jindřichově Hradci a Českých Budějovicích.

Hypotézy:

Hypotéza č. 1: Největším motivem studentů vysokých škol pro zapojení do dobrovolné činnosti je získání nových zkušeností.

Hypotéza č. 2: Studenti vysokých škol mají dostatek času věnovat se dobrovolnictví.

3 Metodika

3.1 Použité metody

V rámci praktické části bakalářské práce je použit kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika nestandardizovaného dotazníku vlastní konstrukce.

Dotazník v elektronické podobě byl rozšířen pomocí sociálních sítí na internetu. Byl vložen na Facebookové stránky jednotlivých vysokých škol v Českých Budějovicích a Jindřichově Hradci a také odeslán náhodně vybraným studentům přihlášeným na těchto stránkách s připojeným představením, prosbou o vyplnění a poděkováním. Dotazník byl vyvěšen na fóru sociální sítě VotočVohoz, kde jsem rovněž oslovila studenty vysokých škol v Českých Budějovicích a Jindřichově Hradci.

Dotazník obsahoval 17 otázek. Otázky byly uzavřené a polouzavřené. První 4 otázky byly určeny všem respondentům. Otázky číslo 5-11 byly určeny respondentům, kteří se v současnosti věnují dobrovolnické činnosti. Na otázky číslo 12-15 pak byli dotazováni ti respondenti, kteří na začátku dotazníku odpověděli, že se nevěnují dobrovolnické činnosti. Otázky číslo 16 a 17 byly opět určeny všem respondentům.

3.2 Charakteristika souboru

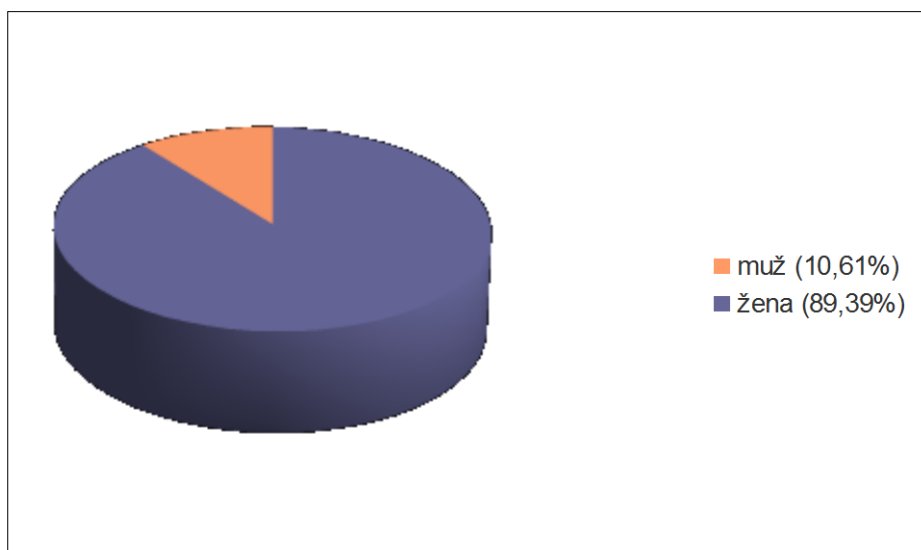
Výzkum probíhal na všech vysokých školách v Českých Budějovicích a v Jindřichově Hradci, tedy na všech fakultách Jihočeské univerzity, na Vysoké škole technické a ekonomické, na Vysoké škole evropských a regionálních studií a na Fakultě managementu Vysoké školy ekonomické.

Celkem bylo vyplněno 67 dotazníků, z nichž 1 nebyl do výzkumu zařazen pro zjevnou nerelevantnost informací.

4 Výsledky

Otázka č. 1: „*Jste muž/žena?*“

Graf č. 1

Zdroj: vlastní výzkum

Většinu respondentů, kteří se podíleli na výzkumu, tvořily ženy v počtu 59 (89,39%). Mužů bylo celkem 7 (10,61%).

Otázka č. 2, 3: „*Jakou studujete školu? Jakou studujete fakultu?*“

Tabulka č. 1

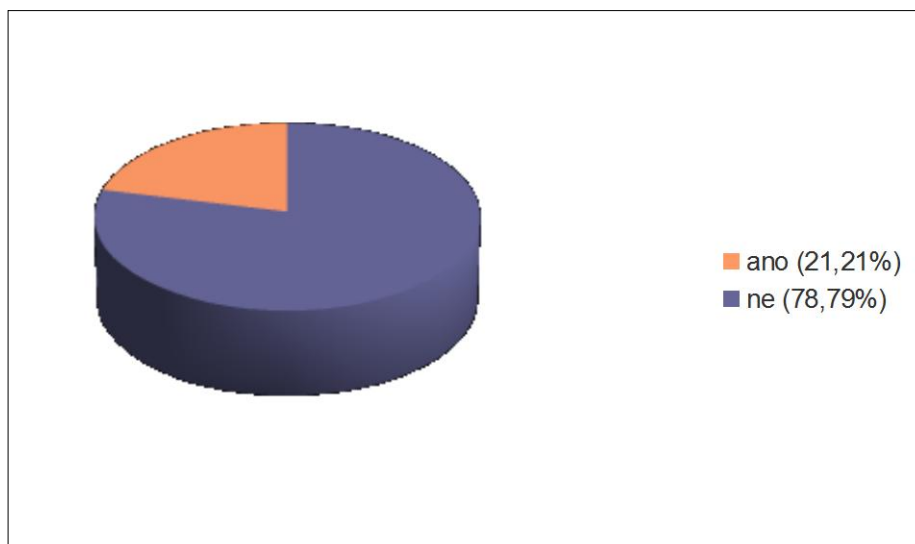
typ VŠ		počet	%
JU	ekonomická	7	20,59
	rybářství a ochrany vod	3	8,82
	filozofická	4	11,76
	pedagogická	8	23,53
	přírodovědecká	3	8,82
	teologická	1	2,94
	zdravotně sociální	5	14,71
	zemědělská	3	8,82
VŠTE		16	24,24
VŠE Jindřichův Hradec		13	19,7
VŠERS		3	4,55

Zdroj: vlastní výzkum

V tabulce č. 1 je zobrazen přehled jednotlivých škol a fakult a zastoupení jejich studentů mezi respondenty vyjádřené číselně i procentuelně.

Otázka č. 4: „*Věnujete se dobrovolnické činnosti?*“

Graf č. 2

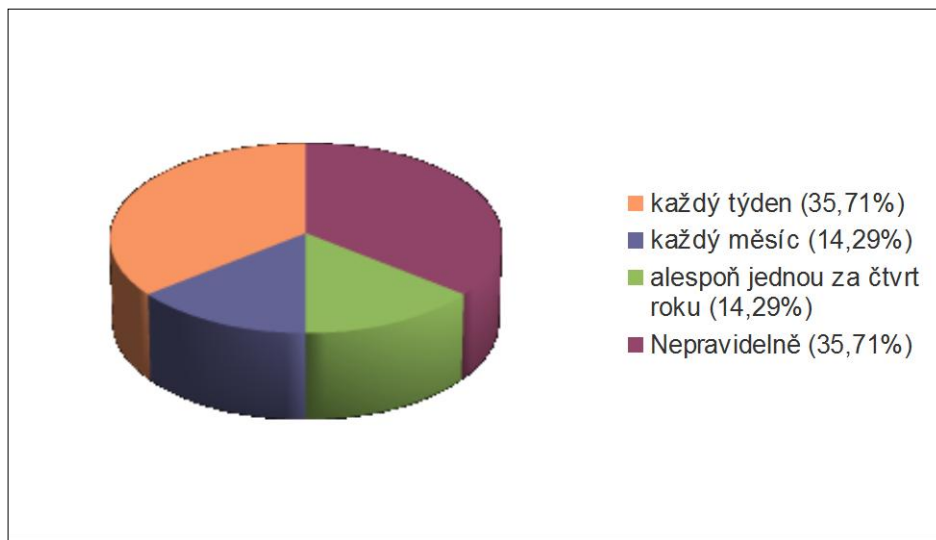

Zdroj: vlastní výzkum

Celkově se dobrovolnictví věnuje 14 respondentů (21,21%). Výrazně větší část, celkem 52 respondentů (78,79%), se v současné době dobrovolné činnosti nevěnuje.

Otázka č. 5: „*Jak často se věnujete dobrovolnické činnosti?*“

Graf č. 3

Zdroj: vlastní výzkum

Celkem 5 respondentů (35,71%) z těch, kteří jsou v současnosti dobrovolníky, se dobrovolnictví věnují nepravidelně. Z těch, kteří se mu věnují pravidelně, tvoří největší část respondenti věnující se dobrovolnictví každý týden. Je jich celkem 5 (35,71%). Dále 2 respondenti (14,29%) se dobrovolnictví věnují každý měsíc a další 2 alespoň jednou za čtvrt roku.

Otázka č. 6: „V jakém typu organizace jste dobrovolníkem?“

Graf č. 4

Zdroj: vlastní výzkum

Dobrovolníci z výzkumného vzorku se své dobrovolnické činnosti věnují nejčastěji v občanských sdruženích. Tato skupina tvoří 53,33% (8 osob). Celkem 3 osoby (20%) se dobrovolné činnosti věnují v obecně prospěšné společnosti. Další v pořadí podle četnosti je varianta „jiná organizace“, ke které se přihlásili také 3 studenti a 2 z nich uvedli do poznámky k odpovědi, že se věnují studentským dobrovolným aktivitám (1 z nich uvedl konkrétně studentskou organizaci AIESEC). Třetí neuvedl konkrétní organizaci. Dobrovolnictví na obecním či městském úřadě se věnuje 1 respondent (6,67%), další 1 působí jako dobrovolník ve státní organizaci. V církvi, zařízeních církve a v nadacích se dobrovolnictví nevěnuje nikdo z výzkumného vzorku.

Otázka č. 7, 13: „*V jaké oblasti se věnujete dobrovolnictví? V jaké oblasti jste se věnovali dobrovolnictví?*“

Tabulka č. 2

Oblasti dobrovolnictví	Počet zastoupení bývalých dobrovolníků	%	Počet zastoupení současných dobrovolníků	%
Ekologie	5	9,26	1	7,14
Sociální služby	3	5,56	3	21,43
Sport a rekreace	3	5,56	2	14,29
Rozvoj obce	2	3,7	1	7,14
Výzkum a vzdělávání	1	1,85	1	7,14
Kultura a umění	1	1,85	4	28,57
Zdraví	1	1,85	2	14,29
Jiné	1	1,85	2	14,29
Náboženství	0	0	0	0

Zdroj: Vlastní výzkum

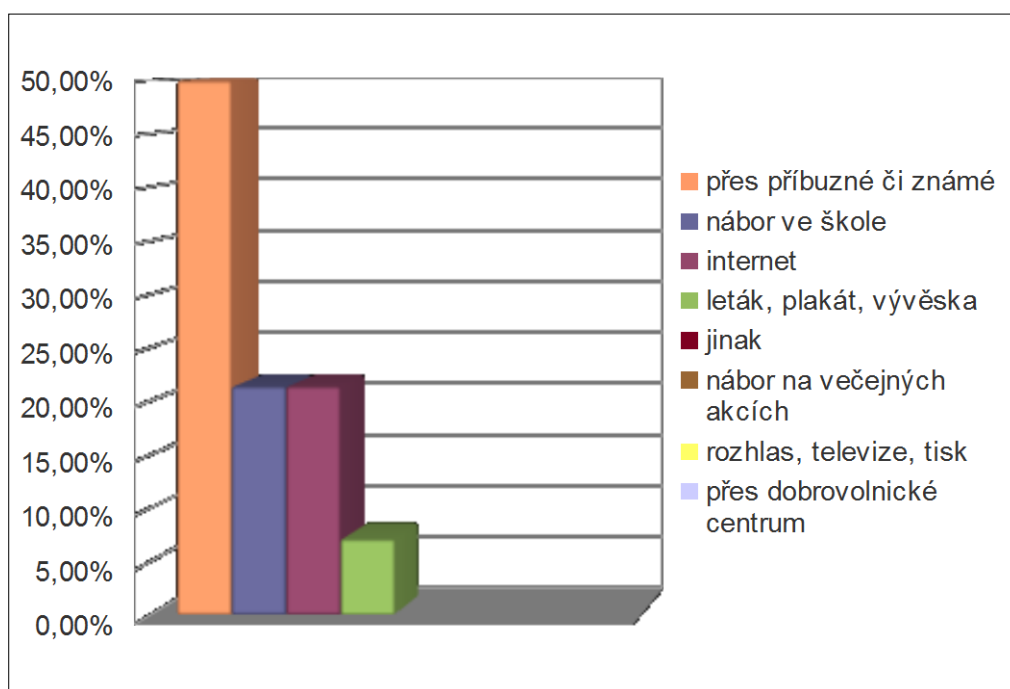
Tabulka č. 2 představuje porovnání oblastí, ve kterých se věnují dobrovolnictví současní dobrovolníci a ve kterých působili respondenti, kteří se dobrovolnictví

věnovali pouze v minulosti.

Údaje se liší zejména v oblasti ekologie, které se v minulosti věnovalo 5 dobrovolníků. V současnosti v oblasti ekologie působí jako dobrovolník pouze 1 z respondentů. Další oblast, ve které se výrazněji liší procento zastoupení, je kultura a umění. V současné době v této oblasti působí 4 respondenti, v minulosti zde působil jen jeden bývalý dobrovolník. V oblasti sociálních služeb se údaje neliší, v současnosti i v minulosti v této oblasti působili 3 dobrovolníci z výzkumného vzorku. Stejně tak je tomu v oblasti výzkumu a vzdělávání, ke které se přihlásil 1 současný a 1 bývalý dobrovolník. V oblasti sportu a rekreace působí 2 současní dobrovolníci a dříve působili 2 bývalí dobrovolníci. V oblasti rozvoje obce 1 respondent působí v současnosti a 2 respondenti působili v minulosti jako dobrovolníci. Zdraví jako oblast působení uvedli 2 současní dobrovolníci a 1 bývalý dobrovolník, stejně tomu bylo i u varianty „jiné“. Do poznámky však respondenti neuvedli, v jaké jiné oblasti působí/působili. V oblasti náboženství se dobrovolnictví nevěnuje a ani v minulosti nikdo z respondentů nevěnoval.

Otázka č. 8: „*Jakým způsobem jste se dozvěděli o organizaci, ve které působíte jako dobrovolník?*“

Graf č. 5

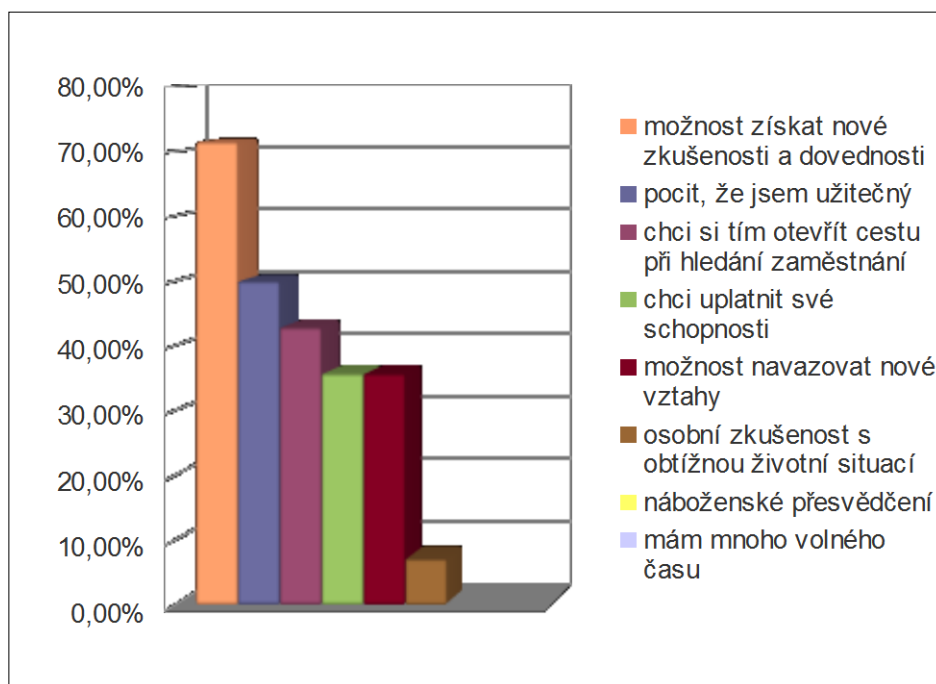

Zdroj: vlastní výzkum

Na tuto otázku respondenti nejčastěji odpovídali, že se o dané organizaci dozvěděli přes příbuzné či známé. Tuto odpověď uvedlo celkem 7 respondentů (50%). Na druhém místě byly jako zdroje informací uvedeny nábor ve škole s počtem 3 respondentů, a také internet se stejným počtem respondentů. Na třetím místě pak bylo získání informací přes leták, plakát či vývěsku. Tímto způsobem se o organizaci dozvěděl 1 dobrovolník. Prostřednictvím rozhlasu, televize a tisku a přes dobrovolnické centrum se o organizaci nedozvěděl nikdo z respondentů.

Otázka č. 9: „Co vás vede k tomu, že se věnujete dobrovolnické činnosti?“

Graf č. 6

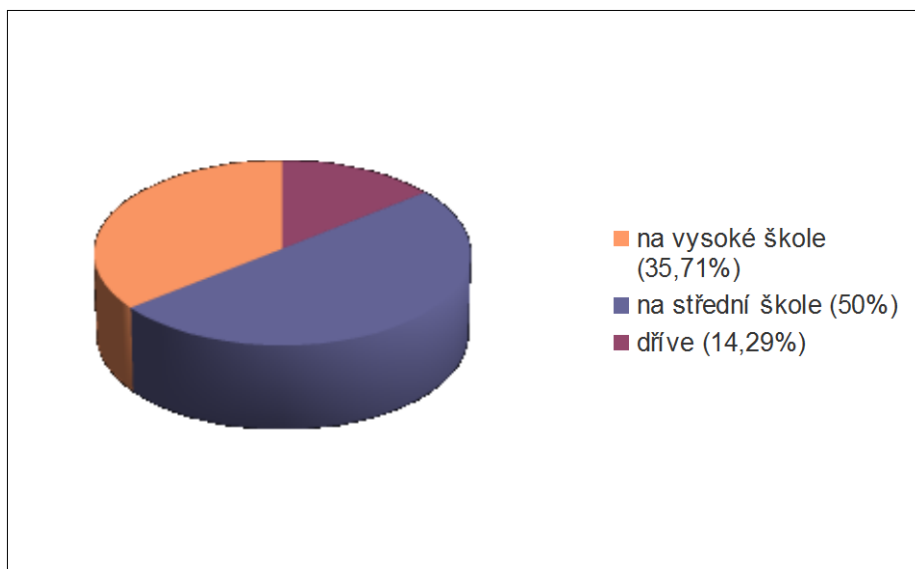

Zdroj: vlastní výzkum

Na tuto otázku mohli respondenti odpovídat libovolným počtem odpovědí. Jako nejčastější důvod, proč se respondenti věnují dobrovolnictví, byla uvedena možnost získat nové zkušenosti a dovednosti. Tato odpověď byla uvedena 10 (71,43%) respondenty. Jako druhý nejčastější důvod byl uveden pocit užitečnosti. Ten vede k dobrovolnictví 7 respondentů. Celkem 6 osob z výzkumného vzorku si chce dobrovolnictvím otevřít cestu při hledání zaměstnání. Možnost navazovat nové vztahy je důvodem pro 5 respondentů, stejně je tomu i u možnosti uplatnit své schopnosti. Posledním důvodem, který byl v odpovědích uveden, je osobní zkušenost s obtížnou životní situací. Ta vede k dobrovolnictví 1 respondenta. Množství volného času a náboženské přesvědčení není důvodem k dobrovolnictví pro žádného z respondentů.

Otázka č. 10: „*Kdy jste se začali věnovat dobrovolnictví?*“

Graf č. 7

Zdroj: vlastní výzkum

Nejvyšší počet respondentů, kteří se v současné době věnují dobrovolnictví, se mu začali věnovat na střední škole. Tuto skupinu tvoří celkem 7 respondentů. Dále 5 respondentů se do dobrovolnické činnosti zapojilo na vysoké škole a 2 dříve.

Otázka č. 11: „*Co vám přineslo dobrovolnictví?*“

Tabulka č. 3

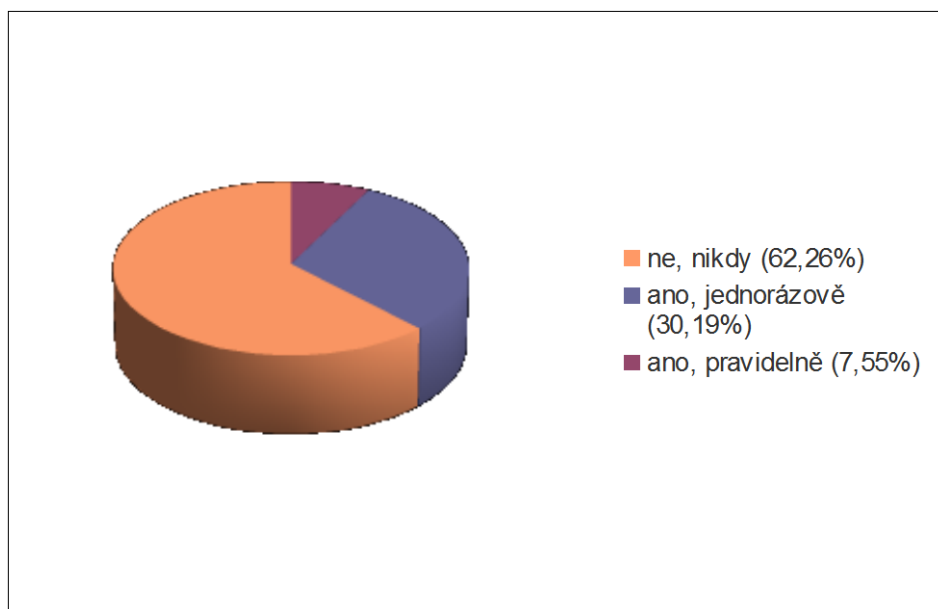
Přínosy dobrovolnictví	Počet	%
Pocit smysluplné činnosti	10	71,43
Posílení sebevědomí	5	35,71
Nové přátele	5	35,71
Uznání a prestiž	3	21,43
Udržení se v kondici	2	14,29
Vyplnění volného času	1	7,14
Jiné	0	0

Zdroj: vlastní výzkum

Největšímu množství respondentů, kteří se věnují dobrovolnictví, přinesla dobrovolnická činnost pocit, že se věnují něčemu smysluplnému. To považuje za svůj přínos 10 respondentů (71,43%). Posílení sebevědomí přineslo dobrovolnictví 5 respondentům, stejně tak 5 dobrovolníků získalo nové přátele díky dobrovolnictví. Celkem 3 respondentům přineslo dobrovolnictví uznání a prestiž. Udržení se v kondici pociťují za svůj přínos 2 dobrovolníci. Nakonec 1 respondent vnímá jako přínos vyplnění volného času.

Otázka č. 12: „*Věnovali jste se někdy v minulosti dobrovolnické činnosti?*“

Graf č. 8

Zdroj: vlastní výzkum

Tato otázka již byla určena respondentům, kteří se v současnosti dobrovolnictví nevěnují. 33 respondentů (62,26%) odpovědělo, že nikdy nebyli dobrovolníky. 20 respondentů se dříve dobrovolnictví věnovalo, z toho 4 pravidelně a 16 alespoň jednorázově.

Otázka č. 14: „*Proč se nevěnujete dobrovolnické činnosti?*“

Tabulka č. 4

Důvody	Počet	%
Nemám dostatek volného času	29	53,7
Nenarazil/a jsem na činnost, která by mě zaujala	19	35,18
Nevím, jakým způsobem se mohu stát dobrovolníkem	12	22,22
Nikdy mě to nenapadlo	9	16,67
Myslím si, že dobrovolníci jsou většinou „outsideři“	2	3,7
Jiné důvody	2	3,7
Nevidím v dobrovolnictví smysl	1	1,85

Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastějším důvodem, proč se respondenti nevěnují dobrovolnictví, je dle odpovědí nedostatek volného času. Tuto odpověď uvedlo 29 respondentů (53,7%). Celkem 19 respondentů nenarazilo na dobrovolnickou činnost, která by je zaujala. Třetím nejčastějším důvodem, který uvedlo 12 respondentů, je nevědomost, neví, jakým způsobem se lze zapojit do dobrovolnické činnosti. Stát se dobrovolníkem nikdy nenapadlo 9 respondentů. Dále 2 dotazovaní z výzkumného vzorku si myslí, že dobrovolníci jsou většinou „outsideři“. Stejný počet respondentů, tedy 2, má jiné důvody, proč se nevěnuje dobrovolnictví. Konkrétní důvody však nebyly uvedeny. Nakonec 1 respondent uvedl, že se dobrovolnictví nevěnuje, protože v něm nevidí smysl.

Otázka č. 15: „*Za jakých podmínek byste se zapojil/a do dobrovolnické činnosti?*“

Tabulka č. 5

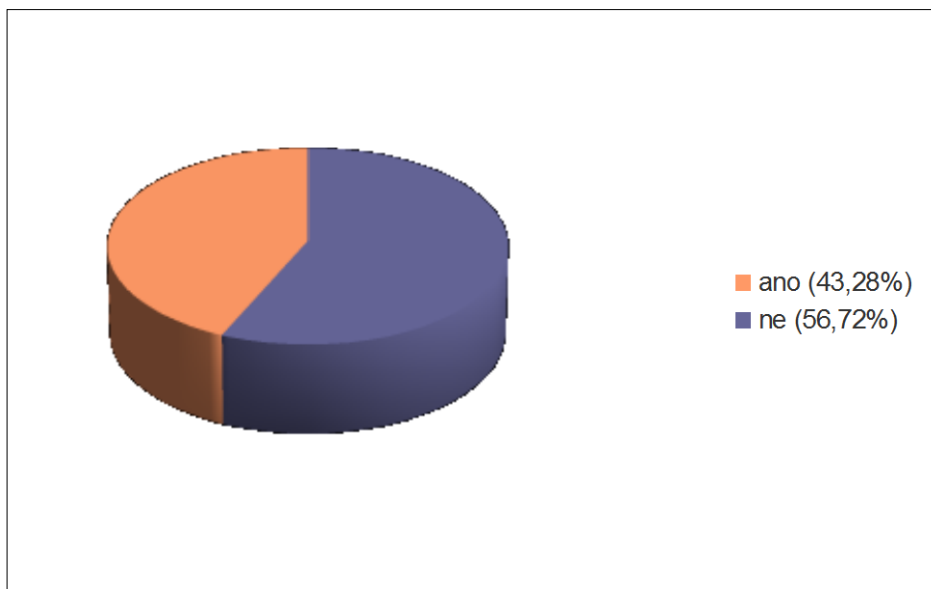
Podmínky	Počet	%
Kdybych měla více volného času	29	52,73
Kdyby byl zájem o dobrovolnictví v oblasti, která je mým koníčkem	28	50,91
Kdyby mě přímo někdo požádal či přišel s nabídkou	17	30,91
Kdyby se zapojil i někdo z mých přátel	15	27,27
Nemám zájem za žádných podmínek	4	7,27
Jiné	0	0

Zdroj: vlastní výzkum

Na výše uvedenou otázku odpovědělo 29 respondentů (52,73%), že by se zapojili do dobrovolnické činnosti, kdyby měli více volného času. Respondenti téměř stejně často odpovídali, že by se stali dobrovolníky, kdyby byl zájem o dobrovolnictví v oblasti, která je jejich koníčkem. Tuto odpověď uvedlo celkem 28 osob. V 17 případech bylo uvedeno, že by se tyto respondenti stali dobrovolníky, kdyby je přímo někdo požádal či přišel s nabídkou. Celkem 15 osob by se začalo věnovat dobrovolnictví, kdyby se zapojil i někdo z přátel. U 4 respondentů není zájem zapojit se do dobrovolnické činnosti za žádných podmínek.

Otázka č. 16: „*Znáte ve svém okolí někoho, kdo se věnuje dobrovolnictví?*“

Graf č. 9

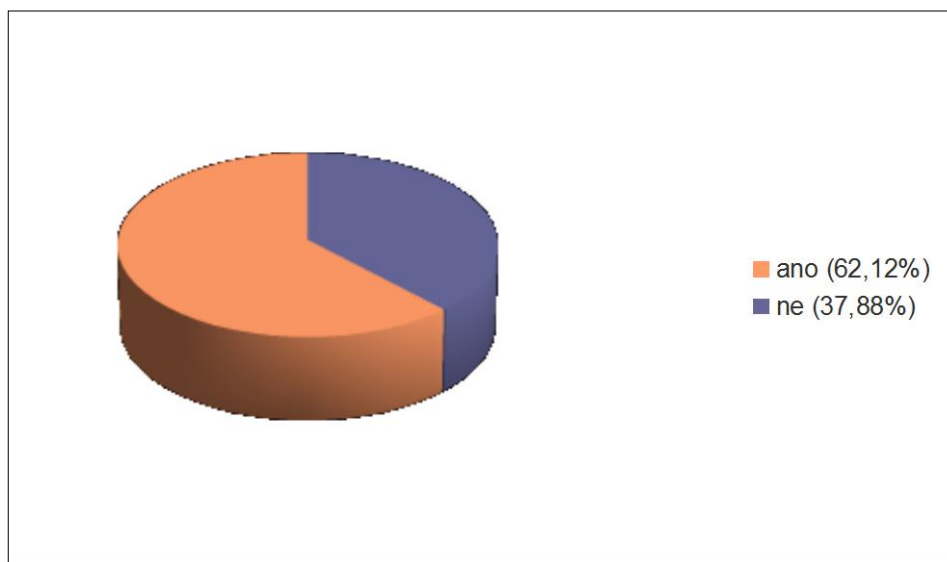

Zdroj: vlastní výzkum

Z respondentů, kteří v současnosti nejsou dobrovolníky, 29 zná ve svém okolí někoho, kdo se dobrovolnictví věnuje. Celkem 37 dotazovaných odpovědělo, že nezná nikoho, kdo by se věnoval dobrovolnické činnosti. Z osob, které se v současnosti dobrovolnictví věnují, 3 odpověděli, že neznají žádného dalšího dobrovolníka.

Otázka č. 17: „*Znáte nějaké konkrétní neziskové organizace?*“

Graf č. 10

Zdroj: vlastní výzkum

Na výše uvedenou otázku 41 respondentů odpovědělo, že zná konkrétní organizace. Celkem 25 respondentů naopak žádné neziskové organizace nezná. Mezi dotazovanými, kteří odpověděli, že neznají žádnou neziskovou organizaci, byly 4 osoby, které neziskové organizace neznají a zároveň se sami dobrovolnictví věnují. Mezi příklady uvedenými respondenty, kteří odpověděli, že znají konkrétní neziskové organizace, byly organizace YMCA, Člověk v tísni, AIESEC, Greenpeace, Lékaři bez hranic, Památky pro život, Duha, Pět P, Pes v nouzi. YMCA a Člověk v tísni uvedli 2 respondenti, ostatní organizace vždy 1 respondent.

Porovnání počtu dobrovolníků na jednotlivých školách a fakultách

Tabulka č. 6

typ VŠ		ano	ne	ano %	ne %
JU	ekonomická	3	4	42,86	57,14
	rybářství a ochrany vod	1	2	33,33	66,67
	filozofická	1	3	25	75
	pedagogická	2	6	25	75
	přírodovědecká	1	2	33,33	66,67
	teologická	1	0	100	0
	zdravotně sociální	0	5	0	100
	zemědělská	1	2	33,33	66,67
VŠTE		0	16	0	100
VŠE Jindřichův Hradec		1	2	33,33	66,67
VŠERS		3	10	23,08	76,92

Zdroj: vlastní výzkum

Z respondentů studujících na Jihočeské Univerzitě se celkem 10 (29,41%) věnuje dobrovolnictví. Nejvíce dobrovolníků je mezi respondenty z ekonomické fakulty. Na VŠTE se žádný student dobrovolnictví nevěnuje. Mezi respondenty z VŠERS je 1 dobrovolník (tvoří 33,33% z této skupiny respondentů). Na VŠE v Jindřichově Hradci jsou dobrovolníky 3 respondenti (23,08%). Ze všech respondentů studujících v Českých

Budějovicích se dobrovolnictví věnuje 11 (20,7%).

5 Diskuze

Jak je patrné z grafu č. 1, mužů – respondentů bylo oproti ženám podstatně méně. Celkem šlo o 7 mužů, tedy 10,61% z výzkumného souboru. Tento fakt si vysvětluji tím, že sběr dotazníků probíhal i prostřednictvím sociální sítě, kterou využívají ženy ve větší míře než muži. Dalším důvodem může být obecně větší zájem žen o dobrovolnictví, tedy případně i o vyplnění dotazníku na toto téma. V občanském sdružení ADRA působilo v roce 2012 mezi dobrovolníky pouze 11,7% mužů (dobrovolnik.cz).

V otázkách, ve kterých se věnuji porovnání škol, Jihočeskou univerzitu (dále JU) ještě rozděluji na fakulty a ty následně porovnávám s Vysokou školou technickou a ekonomickou (dále VŠTE), Vysokou školou evropských a regionálních studií (dále VŠERS) a s fakultou managementu Vysoké školy ekonomické v Jindřichově Hradci (dále VŠE).

Zastoupení respondentů na jednotlivých školách a fakultách je zobrazeno v tabulce č. 1. Nejvíce dotazníků jsem získala z VŠTE, a to v počtu 16. Z teologické fakulty JU mi naopak dotazník vyplnil pouhý 1 respondent.

Z celého výzkumného souboru se v současnosti věnuje dobrovolnictví 14 osob, tedy 21,21%. Procento zastoupení dobrovolníků se výrazně liší na VŠTE, kde se z 16 respondentů žádný nevěnuje dobrovolnictví. Nulové zastoupení dobrovolníků je i mezi respondenty ze zdravotně sociální fakulty JU, což je pro mne překvapivý výsledek. Zároveň si ale uvědomuji, že tento údaj nemůže být příliš relevantní, protože se mi z této fakulty podařilo získat pouze 5 dotazníků. Stejně tak na teologické fakultě mi dotazník vyplnil pouhý 1 respondent. Ten působí jako dobrovolník a výsledek tedy je, že 100% respondentů z teologické fakulty se věnuje dobrovolnictví. Tento výsledek je tedy rovněž nerelevantní. V ostatních skupinách se procenta neliší natolik výrazně. Zastoupení respondentů, kteří se věnují dobrovolnické činnosti, se pohybuje od 23,08% do 42,86%, jak znázorňuje tabulka č. 6.

Respondenti – dobrovolníci se svojí činností věnují nejčastěji každý týden anebo

nepravidelně. Podle výzkumu NROS a Agnes (Frič, 2001) se nejvíce dobrovolníků věnuje své činnosti každý týden, dobrovolníci působící nepravidelně jsou v počtu na druhém místě. Výsledky mého výzkumu se tedy výrazně neliší.

Graf č. 4 znázorňuje, v jakém typu organizace působí dobrovolníci ze skupiny respondentů. Nejčastější odpověď byla „občanské sdružení“. V tomto typu působí 8 respondentů. Celkem 6 osob uvedlo odpověď „jiná organizace“, z této kategorie jsem však 3 přearadila, protože do poznámky uvedli, že touto odpovědí myslí Sbor dobrovolných hasičů. Ten je však občanským sdružením. Zbylí 2 z kategorie „jiná organizace“ se věnují dobrovolným studentským aktivitám a poslední respondent neuvedl konkrétní typ organizace. Je tedy možné, že působí rovněž v typu organizace, který je uveden v možnostech, ale nedokáže ho správně zařadit. Výsledky výzkumu NROS a Agnes (Frič, 2001) rovněž ukazují, že nejvíce dobrovolníků působí v občanských sdruženích. Na druhém místě v procentu dobrovolníků je však dle tohoto výzkumu církve. Z mých respondentů nikdo nepůsobí v církvi ani v církevních zařízeních.

Tabulka č. 2 shrnuje oblasti, v jakých dobrovolníci působí. Podle webu dobrovolnik.cz se dobrovolníci věnují nejvíce zdravotní a sociální oblasti a oblasti kultury a umění. Výsledky mého výzkumu se od této skutečnosti neliší. Nejčastější odpovědí byla kultura a umění, která se objevila v celkem 4 dotaznících. Sociální oblasti se dobrovolně věnují 3 respondenti a zdravotní oblasti 2. Stejný počet dobrovolníků, tedy 2, působí i v oblasti sportu a rekreace. Jediná oblast, kterou neuvedl žádný z dobrovolníků, je náboženství. V tabulce č. 2 je věnován prostor i respondentům, kteří se v současnosti již dobrovolnictvím nevěnují, ale mají s ním zkušenosti z minulosti. Ve srovnání se současnými dobrovolníky je výrazný rozdíl v nejčastější odpovědi. U bývalých dobrovolníků byla nejčastější oblastí ekologie, které se věnovalo 5 respondentů. V kultuře a umění působil pouze 1 bývalý dobrovolník. V ostatních kategoriích je zastoupení podobné. I zde je jedinou oblastí, které se nevěnoval žádný z bývalých dobrovolníků, oblast náboženství.

V otázce, ke které se vztahuje graf č. 5, jsem se ptala, jaký byl první zdroj informací o organizaci, ve které respondenti působí jako dobrovolníci. Předpokládala jsem, že vzhledem k současným trendům v šíření informací bude nejčastějším zdrojem internet, televize a další masmédia. Výzkum však ukazuje, že k předávání informací dochází nejčastěji přes příbuzné a známé. Tímto způsobem se o organizaci dozvědělo 50% respondentů. Domnívám se, že je tomu tak i proto, že studenti jsou v kontaktu s vrstevníky možná ve větší míře, než například lidé chodící do zaměstnání či pečující o rodinu. Dochází tedy více k šíření různých informací právě při kontaktu s lidmi. Prostřednictvím rozhlasu, televize a tisku nezískal informace žádný z respondentů. Na internetu získalo informace 21,43% respondentů, což přičítám faktu, že internet je dnes již samozřejmým pomocníkem při studiu i komunikaci s ostatními lidmi. Stejně tak 21,43% respondentů se o organizaci, ve které dobrovolně působí, dozvědělo při náboru ve škole. Pouze 1 dobrovolník získal informace z plakátu, letáku či vývěsky.

Další otázka byla věnována motivaci dobrovolníků, respektive důvodům, proč se respondenti věnují dobrovolnictví. Jako nejčastější motiv se ukázala možnost získat nové zkušenosti a dovednosti. Tuto odpověď uvedlo 71,43% respondentů. Předpokládám, že tento fakt souvisí s přirozeným vývojem člověka, tedy s tím, že mladí dospělí mají určité ambice, chuť rozvíjet se a pracovat na sobě. Výzkum NROS a Agnes (Frič, 2001) však rovněž ukazuje, že možnost získat nové zkušenosti a dovednosti je motivem pro 74% dobrovolníků. Tento výzkum se však zabýval dobrovolníky obecně, ne jen mladými dospělými. Dalším nejčastějším důvodem k dobrovolnictví je možnost otevřít si cestu při hledání zaměstnání, což uvedlo 6 respondentů mého výzkumu (42,86%). Pouze o jednoho méně, tedy 5 (35,71%) respondentů uvedlo, že chtějí uplatnit své schopnosti. I zde je tedy patrná ambicióznost této kategorie dobrovolníků – studentů vysokých škol. Tento motiv bych zahrнула do tzv. výkonové motivace, kterou Janoušek (2005) definuje jako motivaci, kde vstupuje do popředí sociální vymezení člověka. Dalším častým motivem je možnost navazovat nové vztahy. To považuje za důležité rovněž 35,71% respondentů. Podle výsledků výzkumu NROS a Agnes (Frič, 2001) je však toto důležité pro 76% dobrovolníků. Domnívám se, že pro studenty

vysokých škol to nemusí být natolik silným motivem proto, že samotné studium přináší dostatek možností seznamování se s lidmi. Podle literatury je také průzkumem zjištěno, že pro osoby s vysokoškolským vzděláním je častý a pravidelný kontakt s lidmi méně důležitý než pro osoby se středním vzděláním či neúplným středním vzděláním (Švestka, Temňák, 1994).

Množství volného času nevede k dobrovolnictví žádného z mých respondentů. Z toho usuzuji, že se neztotožňuji s tvrzením, že studenti vysokých škol mají mnoho volného času.

Graf č. 7 znázorňuje, kdy se respondenti začali věnovat dobrovolnické činnosti. Polovina, tedy 7, se stala dobrovolníky poprvé na střední škole. Zde vidím souvislost s definicí dobrovolníka dle Zákona č. 198/2002 o dobrovolnické službě, podle které je dobrovolník člověk starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky. Také Tošner, Sozanská (2006) uvádějí, že některé programy a instituce (např. Pět P) požadují u dobrovolníků zletilost. Tato věková hranice tedy otevírá nové možnosti v dobrovolnictví oproti období studia na základní škole. Dobrovolnictví se však lze věnovat i neformálně. Tím si vysvětluji fakt, že 2 respondenti začali s dobrovolnictvím již na základní škole. 5 respondentů je dobrovolníky od vysoké školy, zde vidím souvislost s motivací k dobrovolnické činnosti, která je popsána v předchozím odstavci.

Následující otázka se věnovala tomu, v čem vidí dobrovolníci přínosy dobrovolnictví. Zde byla možnost uvést více odpovědí a plně se tak vyjádřit. Nejčastěji přináší pocit smysluplné činnosti. Tuto odpověď uvedlo 10 respondentů, což je 71,43%. Na druhém místě byly přínosy v podobě nových přátel a také posílení sebevědomí. Celkem 3 dobrovolníkům přineslo dobrovolnictví uznání a prestiž. Pouze 1 respondent uvedl, že mu dobrovolnictví přináší vyplnění volného času. Z toho usuzuji, že studenti vysokých škol nemají pocit, že by měli mnoho volného času.

Následující otázky již byly věnovány respondentům, kteří se v současné době nezapojují do dobrovolnické činnosti. První z těchto otázek zjišťovala, jestli tito

respondenti mají s dobrovolnictvím zkušenosti alespoň z minulosti. Téměř třetina, tedy 16 osob, se zapojila do dobrovolnictví jednorázově. Pravidelně se dobrovolnictví věnovali 4 z této skupiny respondentů. Více než polovina, tedy 33 osob nemá s dobrovolnictvím žádné zkušenosti. Beru však na vědomí skutečnost, že někteří lidé si neuvědomují, že určité jejich činnosti jsou vlastně neformální dobrovolnictví. Domnívám se tedy, že alespoň někteří z této skupiny mají zkušenost například s dobrovolnou občanskou výpomocí.

Při zjišťování oblasti působení bývalých dobrovolníků odpovědělo nejvíce respondentů, že se věnovalo oblasti ekologie. Na druhém místě je oblast sociálních služeb a také sportu a rekreace. Jediná oblast, ve které nepůsobil žádný z respondentů, je náboženství.

Zjišťovala jsem také, z jakých důvodů se tito respondenti již nevěnují dobrovolnictví. I zde bylo možné uvést více odpovědí současně, protože předpokládám, že mnozí lidé mají důvodů více. Překvapivý výsledek pro mě je, že nejčastější odpovědí bylo „Nemám dostatek volného času“. Předpokládala jsem, že studenti vysokých škol mají na podobné aktivity více času, než například pracující lidé. Další častou odpovědí bylo „Nenarazil/a jsem na činnost, která by mě zaujala“. Tu uvedlo 18 osob. Domnívám se, že toto je způsobené také nedostatečnou informovaností, protože škála možností uplatnit se jako dobrovolník je velmi široká a dotýká se mnoha oblastí. Na nízkou informovanost navazuje i další nejčastější odpověď, tedy nevědomost respondentů, jakým způsobem se mohou stát dobrovolníky. Překvapivé pro mě bylo, že 2 respondenti si myslí, že dobrovolníci jsou většinou outsideři, a 1 respondent v dobrovolnictví nevidí žádný smysl. Usuzuji z toho, že i mezi studenty se objevují určité předsudky týkající se dobrovolnictví. Také považuji za důležité zmínit, že tito respondenti se v minulosti alespoň jednorázově do dobrovolnictví zapojili. Předpokládám tedy, že jejich zkušenost byla spíše negativní.

Tabulka č. 4 shrnuje, za jakých podmínek by se respondenti případně do dobrovolnické činnosti zapojili. I zde se jako největší problém ukázal nedostatek času.

Celkem 29 osob by o dobrovolnictví uvažovalo, kdyby měli volného času více. Polovina respondentů by se zapojila, kdyby byl zájem o dobrovolnictví v oblasti, která je jejich koníčkem. Opět se domnívám, že za touto podmínkou může být také to, že respondenti nemají informace o příležitostech, případně nevědí, jakým způsobem je možné se stát dobrovolníkem. Téměř třetina respondentů by se zapojila, kdyby je přímo někdo požádal či přišel s nabídkou. Kdyby se zapojil i někdo z okruhu přátel, by byla ochotna stát se dobrovolníky téměř třetina. Zde je, dle mého názoru, patrné, jaký vliv má na člověka chování ostatních lidí. Pouze 4 respondenti uvedli, že nemají o dobrovolnictví zájem za žádných podmínek. Z celkového počtu 66 respondentů je to poměrně zanedbatelné číslo.

Předposlední otázkou jsem zjišťovala, jestli respondenti znají ve svém okolí nějaké dobrovolníky. Tato otázka byla určena pro všechny respondenty, tedy pro ty, kteří jsou dobrovolníky, i pro ty, kteří se dobrovolnictví nevěnují. „Ano“ odpovědělo 29 respondentů, zbývajících 37 uvedlo, že žádného dobrovolníka neznají. Opět se domnívám, že si někteří lidé nemusí uvědomovat, co všechno je dobrovolnictví. Předpokládám, že pokud bych blíže specifikovala, kdo je dobrovolník a upozornila i na neformální dobrovolnictví, počet odpovědí „ano“ by byl vyšší.

Poslední graf znázorňuje, kolik respondentů zná konkrétní neziskové organizace. I zde zastávám názor, že někteří respondenti spíše nevědí, co znamená pojem „nezisková organizace“ a kdybych uvedla příklady nebo definici, kladných odpovědí by bylo více. Takto 41 respondentů odpovědělo, že nějakou neziskovou organizaci zná, a 25 uvedlo, že žádnou nezná. Respondenti, kteří odpověděli v této otázce „ano“, měli i možnost uvést konkrétní příklady. Mezi uvedenými neziskovými organizacemi byly následující: YMCA, Člověk v tísni, AIESEC, Greenpeace, Lékaři bez hranic, Památky pro život, Duha, Pět P, Pes v nouzi. Podle výsledků výzkumu NROS a Agnes (Frič, 2001) zná nejvíce lidí Český červený kříž. Otázka však byla zúžena na neziskové organizace, které pořádají veřejné sbírky. V tomto smyslu byla organizace Člověk v tísni, kterou zná nejvíce mých respondentů, až na čtvrtém místě.

6 Závěr

V bakalářské práci jsem se zaměřila na dobrovolnictví studentů vysokých škol, jeho motivaci a oblasti, ve kterých se studenti zapojují jako dobrovolníci. Věnovala jsem pozornost také studentům, kteří se v současné době dobrovolnictví nevěnují. Zjišťovala jsem, jaké jsou příčiny, za jakých podmínek by měli zájem stát se dobrovolníky a také jestli mají s dobrovolnictvím zkušenosti z minulosti.

Dále jsem zjišťovala, jestli mají respondenti ve svém okolí nějaké dobrovolníky a také jaký mají přehled o neziskových organizacích.

Stanovila jsem si dva cíle. Prvním bylo zjistit motivaci studentů vysokých škol k dobrovolnictví. Druhým cílem bylo porovnat počty, motivaci a zapojení dobrovolníků – studentů vysokých škol v Českých Budějovicích a v Jindřichově Hradci.

Z výzkumu vyplynulo, že se studenti nejčastěji stávají dobrovolníky kvůli možnosti získávání nových zkušeností a dovedností. Důležitý je pro ně však i pocit užitečnosti, který mají při výkonu dobrovolnické činnosti.

Z výsledků také vyplývá, že procento dobrovolníků studujících v Českých Budějovicích se výrazně neliší od procenta dobrovolníků studujících v Jindřichově Hradci.

Stanovila jsem si také dvě hypotézy. První hypotézou bylo, že největším motivem studentů vysokých škol pro zapojení do dobrovolné činnosti je získání nových zkušeností. Tato hypotéza se potvrdila. Procento respondentů, kteří uvedli tuto odpověď, je výrazně vyšší, než procenta ostatních variant.

Druhou hypotézou bylo, že studenti vysokých škol mají dostatek času na to, aby se věnovali dobrovolnické činnosti. Tato hypotéza se nepotvrdila. Nejčastější důvod, proč se respondenti nevěnují dobrovolnictví, je právě nedostatek volného času.

7 Seznam použitých zdrojů

- 1) ADRA. Historie [online]. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme/historie>
- 2) ADRA. Mince denně – Pravidelné dárcovství v ČR [online]. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/mince-denne/pravidelne-darcovstvi-v-cr>
- 3) ADRA: ADRA otvírá nové dobrovolnické centrum v Havířově [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/novinky/id/adra-otevira-nove-dobrovolnicke-centrum-v-havirove>
- 4) ADRA: Kdo jsme – historie [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/adra/kdo-jsme/historie>
- 5) ADRA: Pravidelné dárcovství v České republice [online]. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/document/pravidelne-darcovstvi-v-ceske-republice>
- 6) ANDREONI, James, 1990. Impure Altruism and Donations to Public Goods: A Theory of Warm-Glow Giving. *Economic Journal* 100(401), June, 464-77.
- 7) ARNETT, J. J., 2004. *Emerging Adulthood. The Winding Road from Late Teens through the Twenties*. Vyd. 1. Oxford: Oxford University Press, 270 s. ISBN 0-19-517314-7.
- 8) BAUMEISTER, R. F. and M. R. LEARY, 1995. The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. In: VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK a kol., 2010. *Sociální psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada, 408 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
- 9) BOUKAL, Petr a Hana VÁVROVÁ, 2007. *Ekonomika a financování neziskových organizací*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 89 s. ISBN 978-80-245-1293-8.
- 10) BRUMOVSKÁ, Tereza a Gabriela MÁLKOVÁ, 2010. *Mentoring: výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. Vyd. 1. Praha: Portál, 150 s. ISBN 978-807-3677-725.
- 11) BŘEZOVÝ LÍSTEK: Kdo jsme a co nabízíme [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.brezovylistek.cz/1-o-nas-kdo-jsme-a-co-nabizime.html>

- 12) BŘÍZOVÁ, B. – KOUBOVÁ, Š. Význam výcviku dobrovolníků ve zdravotně sociální sféře. In: Kontakt, 2008, X. ročník, č. 1, s. 125-132. ISSN 1212-4117.
- 13) BYZNYS PRO SPOLEČNOST: Zapojimse.cz [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z:
- 14) DOBROVOLNÍK. Historie dobrovolnictví [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/informace/historie-dobrovolnictvi/>
- 15) DOBROVOLNÍK. Konference Dobrovolnictví v roce aktivního stárnutí 2012 [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/clanky/report-konference-dobrovolnictvi-v-roce-aktivniho-starnuti-2012/>
- 16) DOBROVOLNÍK. Oblasti dobrovolnictví: dobrovolnictví ve zdravotnictví [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-ve-zdravotnictvi/>
- 17) DOBROVOLNÍK: Dobrovolnictví firem [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-firem/>
- 18) DOBROVOLNÍK: Dobrovolnictví v sociálních službách [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-v-socialnich-sluzbach/>
- 19) DOBROVOLNÍK: Vznikla Pražská nemocniční pětka [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/informace/vznikla-prazska-nemocnicni-petka/>
- 20) DOBROVOLNÍK: Vznikla Pražská nemocniční pětka [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/informace/vznikla-prazska-nemocnicni-petka/>
- 21) DOLEŽALOVÁ, Kateřina, a kol. NIPOS. Metodické doporučení Ministerstva kultury ČR pro dobrovolnictví v kultuře a umění [online]. 2012 [cit. 2013-08-15]. Dostupné z: <http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2012/06/Metodick%C3%A9-doporu%C4%8Den%C3%AD-MK-%C4%8CR-pro-dobrovolnictv%C3%AD-v-kultu%C5%99e-a-um%C4%9Bn%C3%AD5.pdf>

- 22) FÓRUM DÁRCŮ: Nadační fond GSK [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.donorsforum.cz/nasi-clenove-detail/59/nadacni-fond-gsk.html>
- 23) FRIČ, Pavol a Rochdi GOULLI, 2001. Neziskový sektor v ČR. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 203 s. ISBN 8086432041.
- 24) FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ, 2010. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. Vyd. 1. Praha: Agnes, 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9.
- 25) FRIČ, Pavol, 2001. Dárcovství a dobrovolnictví v ČR. Vyd. 1. Praha: Agnes, 108 s. ISBN 80-902633-7-2.
- 26) HEINOVÁ, Hana, 2010. Rozvoj lidských zdrojů: Učební text č. 16. Dostupné z: http://www.cmkos.cz/data/articles/down_2533.pdf
- 27) HELUS, Zdeněk, 1997. Psychologie pro střední školy. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 120 s. ISBN 80-7168-406-6.
- 28) HEST: Dobrovolnická cena Křesadlo [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/hestia/dobrovolnicka-cena-kresadlo/#.Ugyeh6zR7zo>
- 29) HESTIA, o.s. Metodika dobrovolnictví v sociálních službách: Rozvoj dostupnosti a kvality sociálních služeb v Královéhradeckém kraji II. [online]. [cit. 2013-08-15]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/res/data/012/001597.pdf>
- 30) HESTIA: Informace o hestii [online]. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/hestia/informace-o-hestii/>
- 31) HOMOLA, Miloslav, 1977. Motivace lidského chování. Vyd. 2. Praha: SPN, 359 s. ISBN 14-478-77.
- 32) HORÁKOVÁ, Ludmila. Mezinárodní rok dobrovolníků a jeho vztah k dobrovolné práci při ochraně památek a přírody. In. Sborník Mezinárodní konference Dobrovolnictví a dárcovství – obnova občanských ctností. Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA – NDC Praha, Kroměříž, 2001, ISBN 80-85945-27-4.
- 33) HORECKÝ, Jiří. Horecký: Dobrovolnictví v sociálních službách [online]. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: http://www.horecky.cz/images/1329977897_dobrovolnictvi-v-socialnich-

sluzbach.pdf

- 34) HRABAL, Vladimír ml., František MAN a Isabella PAVELKOVÁ, 1989. Psychologické otázky motivace ve škole. Vyd. 2. Praha: SPN, 232 s.
- 35) INEX SDA: O INEXu [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: http://www.inexsda.cz/cs/o_nas/O-INEXu
- 36) INEX. Sdružení dobrovolných aktivit [online]. [cit. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.byznysprospolecnost.cz/firemni-darcovstvi-a-dobrovolnictvi/firemni-dobrovolnictvi/zapojimse.cz.html>
- 37) INFORMAČNÍ CENTRUM OSN V PRAZE. Osn.cz [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=674>
- 38) ISENIOR: Dobrovolníkem v seniorském věku? Proč ne? [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.isenior.cz/zajimavosti/dobrovolnikem-v-seniorskem-veku-proc-ne>
- 39) JUKNEVIČIUS, Stanislovas a Aida SAVICKA, 2003. From Restitution to Innovation: Volunteering in Postcommunist Countries. In: POSPÍŠILOVÁ, Tereza. Dobrovolnictví v České republice před rokem 1989: diskurzy, definice, aktualizace. Sociologický časopis. 2011, č. 5. Dostupné z: http://www.fhs.cuni.cz/kos/kos_soubory/Sociologicky%20casopis_2011.pdf
- 40) KLIMEŠ, Lumír, 2005. Slovník cizích slov. 7. vyd. Praha: SPN, 829 s. ISBN 8072352725.
- 41) KOŘÍNKOVÁ, I. Dobrovolnictví ve zdravotnictví – současnost a perspektivy. In: Dobrovolnictví v České společnosti: Sborník konference. Kroměříž: Unesco a Národní dobrovolnické centrum, 2010
- 42) KOSINA, Karel, a kol., 2003. Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky. Vyd. 1. Praha: Agnes, 79 s. ISBN 80-902633-X-7.
- 43) LEJEUNE, E. J., 2001. Dokážeš všechno, co chceš! Vyd. 1. Bratislava: Aktuell. 240 s. ISBN 80-88915-68-6.
- 44) MADSEN, K. B., 1979. Moderní teorie motivace. Vyd. 1. Přeložil Eduard Bakalář. Praha: Academia, 468 s.

- 45) MASLOW, A. H., 1997. Motivation and Personality. Vyd. 3. Cambridge: Pearson, 336 s. ISBN 0060419873.
- 46) MATOUŠEK, Oldřich, a kol., 2007. Základy sociální práce. Vyd. 2. Praha: Portál, 312 s. ISBN 978-80-7367-331-4.
- 47) MIRABILIS: Galénova nadace [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.mirabilis.cz/?q=node/64>
- 48) MŠMT. Novelizace Zákona o dobrovolnické službě [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/novelizace-zakona-o-dobrovolnicke-sluzbe>
- 49) MŠMT. Vyhlášení mimořádného dotačního programu „Evropský rok dobrovolnictví“ [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/vyhlaseni-mimoradneho-dotacniho-programu-evropsky-rok>
- 50) NAKONEČNÝ, Milan, 1997. Motivace lidského chování. Vyd. 1. Praha: Academia, 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- 51) NOVOTNÁ, Ivana, 2010. Motivace zaměstnanců – důležitý aspekt personální práce. Brno. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Vedoucí bakalářské práce Zdeněk Šigut.
- 52) NOVOTNÝ, Michal a Ivana STARÁ, 2002. Dobrovolníci v nemocnicích. Praha: Hestia.
- 53) NOVOTNÝ, Michal, 2003. Dobrovolnictví středoškoláků: manuál pro učitele, zaměstnance neziskových organizací a volnočasových klubů a další zájemce o tom, jak udělat dobrovolnictví pro středoškoláky zajímavým. Praha: Hestia, 40 s. ISBN 80-239-0748-4.
- 54) OCHMAN, Malgorzata a Pawel JORDAN, 1997. Volunteers: A Volunable Resource. Vyd. 1. Baltimore: The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, 32 s. ISBN 1-886333-29-7.
- 55) PROVAZNÍK, Vladimír a Růžena KOMÁRKOVÁ, 2004. Motivace pracovního jednání. Vyd. 2. Praha: Oeconomica, 128 s. ISBN 80-245-0703-X.

- 56) PRUDKÝ, Libor, a kol., 2009. Inventura hodnot. Vyd. 1. Praha: Academia, 341 s. ISBN 978-80-200-1751-2.
- 57) REED, P. B. And K. L. SELBEE, 2003. Do People who Volunteer Have a Distinctive Ethos? In. DEKKER Paul and Loek HALMAN, 2003. The Values of Volunteering: Cross Cultural Perspectives. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers, 226 s. ISBN 0-306-47854-4.
- 58) REJZEK, Jiří, 2001. Český etymologický slovník. Vyd. 1. Praha: Leda, 752 s. ISBN 80-85927-85-3.
- 59) SCHODY DO ŽIVOTA: Nadační fond Schody do života [online]. [cit. 2013-06-30]. Dostupné z: <http://www.schodydozivota.cz/>
- 60) ŠIMKOVÁ, Svatava. Dobrovolníci mění svět: sborník příkladů dobré praxe [online]. 2011[cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/20898>
- 61) ŠVESTKA, Vladimír a Štefan, TEMŇÁK, 1994. Aktivita mladých lidí ve volném čase (Výsledky průzkumu). Vyd. 1. Ústav pro informace ve vzdělávání, 38 s. ISBN 80-211-0208-X.
- 62) TOMEŠ, Igor. Sociální politika, sociální služby a sociální práce. In: MATOUŠEK, Oldřich, 2001. Základy sociální práce. Praha: Portál, ISBN 80-7178-473-7.
- 63) TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ, 2006. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Vyd. 2. Praha: Portál. 152 s. ISBN 80-7367-178-6.
- 64) TOŠNER, Jiří. Rozhovor o obyčejných lidech, kteří dělají neobyčejné věci. In. Sociální služby. 2010, roč. 12, s. 12-13. ISSN: 1803-7348.
- 65) VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. Vývojová psychologie I. Vyd. 1. Praha: Karolinum, ISBN 80-7079-283-3.
- 66) VYMĚTALOVÁ, Veronika: Krizová intervence – OLOMOUC.(kurz)Olomouc: Podané ruce I. E. S., dne 13. listopadu 2012.
- 67) WILSON, John and Marc, MUSICK, 2008. Volunteers: a social profile. Vyd. 1. Bloomington: Indiana University Press, 680 s. ISBN 978-0-253-34929-3.
- 68) WINTER, D. D. N. a S. M. KOGER, 2009. Psychologie environmentálních problémů. Vyd. 1. Praha: Portál, 295 s. ISBN 978-80-7367-593-6.

- 69) YMCA V ÚSTÍ NAD LABEM. O nás – dobrovolnictví [online]. [cit. 2013-05-13].
Dostupné z: <http://usti.ymca.cz/onas/dobrovolnictvi/>
- 70) YMCA V ÚSTÍ NAD LABEM. O nás – dobrovolnictví. [online]. [cit. 2013-05-13].
Dostupné z: <http://usti.ymca.cz/onas/dobrovolnictvi/>
- 71) Zákon č. 198/2002, Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 72) ZAPOJÍM SE: Více informací pro Vás [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://www.zapojimse.cz/Obsah/vice-informaci-pro-vas-15.html>

8 Klíčová slova

Dobrovolnictví

Motivace

Studenti vysokých škol